

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Dominik Jochym
Vývojová stadia trestné činnosti
Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývojová stadia trestné činnosti“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne .....

Dominik Jochym

Mé poděkování patří vedoucí diplomové práce JUDr. Bronislavě Coufalové, Ph. D., za bezproblémovou komunikaci, vstřícnost, kvalitní a podnětné rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratek.....	7
1 Úvodem	8
2 Obecně o vývojových stádiích trestné činnosti.....	9
3 Příprava k trestnému činu	10
3.1 Jednotlivé způsoby přípravy.....	10
3.1.1 Další podmínky posouzení jednání jako přípravy	12
3.2 Specifické druhy přípravy	13
3.3 Provázanost forem přípravy a účastenství.....	13
3.3.1 Problematické důsledky akcesority účastenství	14
3.4 Trestání přípravy.....	15
3.5 Zánik trestnosti přípravy	18
4 Pokus trestného činu.....	20
4.1 Znaky pokusu trestného činu.....	20
4.2 Specifické druhy pokusu	22
4.2.1 Nezpůsobilý pokus.....	22
4.2.2 Kvalifikovaný pokus.....	26
4.2.3 Ukončený a neukončený pokus	27
4.3 Trestání pokusu.....	28
4.4 Zánik trestnosti pokusu	30
5 Společné znaky přípravy a pokusu.....	31
5.1 Trestné činy, které nelze spáchat ve formě přípravy ani pokusu	31
5.1.1 Předčasně dokonané trestné činy.....	32
5.1.2 Trestné činy s „široce“ vymezenou skutkovou podstatou	32
5.1.3 Trestné činy nedbalostní	33

5.1.4	Trestné činy záležející v úmyslném opomenutí	33
5.1.5	Trestné činy verbální	34
6	Dokonaný trestný čin.....	36
6.1	Protiprávnost.....	37
6.2	Znaky uvedené v zákoně	37
6.2.1	Věk.....	38
6.2.2	Příčetnost.....	38
6.2.3	Rozumová a mravní vyspělost u mladistvých.....	38
6.2.4	Objekt trestného činu	39
6.2.5	Objektivní stránka trestného činu	39
6.2.6	Subjekt trestného činu	40
6.2.7	Subjektivní stránka trestného činu.....	40
7	Vývojová stadia trestné činnosti za účinnosti TZ 61	41
7.1	Příprava	41
7.2	Pokus.....	41
7.3	Exkurz: dokonaný trestný čin za účinnosti TZ 61	42
8	Vývojová stadia trestné činnosti v německém právu.....	45
8.1	Příprava	45
8.2	Pokus.....	46
8.2.1	Specifické druhy pokusu.....	46
8.2.2	Trestnost pokusu.....	47
8.2.3	Trestání pokusu	48
8.3	Dokonání a dokončení trestného činu.....	48
9	Srovnání právních úprav a úvahy de lege ferenda	50
9.1	Příprava	50
9.2	Pokus.....	51
9.3	Dokonaný trestný čin	52

10	Závěr.....	54
11	Seznam použitých zdrojů.....	55
12	Abstrakt/Abstract	60
13	Klíčová slova/Key words.....	61

Seznam použitých zkratk

EÚLP – sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

StGB – zákon ze dne 15. 5. 1871, trestní zákoník (německý), ve znění pozdějších předpisů

StPO – zákon ze dne 1. 2. 1877, trestní řád (německý), ve znění pozdějších předpisů

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

TZ 09 – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TZ 61 – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb., nevyplývá – li z textu jinak

WStG – zákon ze dne 30. 3. 1957, vojenský trestní zákon (německý), ve znění pozdějších předpisů

ZDG – zákon ze dne 13. 1. 1960, o civilní službě (německý), ve znění pozdějších předpisů

ZPP – zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

ZSM – zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvodem

Tato práce se zabývá problematikou vývojových stadií trestné činnosti. K výběru tohoto tématu mě vedlo mnoho důvodů. Byla to jeho aktuálnost, neboť tato problematika prošla dlouhým vývojem, avšak tento stále není u konce. To se týká zejména přípravy, kdy tato byla po část doby účinnosti TZ 61 považována za obecnou formu trestné činnosti, avšak od novely TZ 61 zákonem č. 175/1990 Sb., byla tato omezena jen na zvlášť závažné zločiny, když toto pojetí dále převzal TZ 09. Dalším důvodem byla důležitost znalosti předmětné problematiky pro účely právní kvalifikace skutku, což má dále vliv na určení výše společenské škodlivosti a s tím související výběr mezi postihem trestněprávním, správněprávním, jiným či žádným, v případě odsouzení za skutek, kterým se pachatel dopustil přípravy/pokusu trestného činu, též uložení odpovídající sankce.

Za zdroje diplomové práce poslouží texty relevantních právních předpisů, jejich komentovaná znění, vysokoškolské učebnice, články v odborných časopisech, příspěvky ve sbornících, jakož i soudní judikatura.

V této diplomové práci budu hledat odpověď na otázku, jaké nedostatky vykazuje právní úprava vývojových stadií trestné činnosti v TZ 09. Dospěji-li k jinému závěru, než že právní úprava nevykazuje žádné nedostatky, neomezím se na jejich pouhé konstatování, naopak se pokusím navrhnout patřičné změny právní úpravy.

Práce obsahuje teoretická východiska k jednotlivým vývojovým stadiím trestné činnosti, pravidla společná pro všechna vývojová stadia a rozbor problematických otázek těchto právních institutů. Jelikož existují rozdílné názory na téma, zda dokonáný trestný čin je vývojovým stadiem trestné činnosti, je o dokonaném trestném činu pojednáno ve srovnání s přípravou a pokusem v této práci jen krátce.¹ Samostatná kapitola práce je věnována odlišnostem vyplývajícím z úpravy vývojových stadií trestné činnosti podle TZ 61, načež následuje kapitola o úpravě vývojových stadií trestné činnosti v právním řádu Spolkové republiky Německo. Poslední kapitolu tvoří zhodnocení platné právní úpravy a návrhy de lege ferenda.

---

¹ Šámal dokonáný trestný čin za samostatné vývojové stadium považuje, viz ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 280, proti tomu Novotný uvádí jako vývojová stadia pouze přípravu a pokus, viz NOVOTNÝ, František. In NOVOTNÝ, František. (ed). *Trestní právo hmotné.* 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 174

2 Obecně o vývojových stádiích trestné činnosti

Vývojová stadia trestného činu lze definovat jako „jeho stupně a jejich časově rozložené páchání, které zpravidla postupuje od forem nejméně rozvinutých k nejrozvinutějším.“² Řadíme mezi ně (vzestupně podle míry jejich škodlivosti pro společnost) přípravu k trestnému činu, pokus trestného činu a dokonaný trestný čin. Toto dělení vývojových stadií se týká vývojových stadií, jak jsou chápány v užším smyslu. V širším smyslu někteří autoři mezi vývojová stadia trestné činnosti řadí i pojetí myšlenky spáchat trestný čin, vyjádření myšlenky spáchat trestný čin,³ a po spáchání činu též další činnost, např. zakrývání své trestné činnosti nebo zahlazování stop.⁴

Stricto sensu se však o vývojová stadia trestné činnosti nejedná, neboť tato jsou v zásadě beztrestná, i když i zde je možné nalézt výjimky, např. trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 odst. 1 TZ 09, nebo ve vztahu k zahlazování stop lze hovořit např. o vraždě (§ 140 TZ 09) nepohodlného svědka. Pokud jde o netrestání pojetí myšlenky spáchat trestný čin, toto pojetí vychází z uznávané právní zásady „cogitationis poenam nemo patitur“, v překladu „myšlenka nepodléhá trestu“, což respektuje i rozhodovací praxe českých soudů.⁵

---

² KRATOCHVÍL, Vladimír. In KRATOCHVÍL, Vladimír. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 330

³ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 278

⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 279

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2017, sp. zn. 4 Tdo 299/2017

3 Příprava k trestnému činu

Legální definici přípravy obsahuje § 20 odst. 1 TZ 09. Podle něj se přípravou rozumí „*Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3), zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.*“ Jde o první vývojové stadium trestné činnosti. Od novely TZ 61 provedené zákonem č. 175/1990 Sb. byla opuštěna koncepce přípravy jako obecné formy trestné činnosti a její trestnost byla omezena jen na jednání směřující ke spáchání zvláště závažného zločinu.⁶ Této koncepcce se drží i současný TZ 09.

3.1 Jednotlivé způsoby přípravy

Jiné úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu. Jde o případ tzv. generální klauzule, kdy úmyslné vytváření podmínek nelze subsumovat pod některé z demonstrativně vymezených způsobů přípravy, jak jsou shora uvedeny. Může jít o obhlídku budoucího místa spáchání zvláště závažného zločinu, nebo vyhledání společníků k spáchání zvláště závažného zločinu.⁷ Ačkoli je v zákonné dikci tento způsob přípravy uveden na posledním místě, jedná se o obecné vymezení způsobu přípravy, pokud jej nelze subsumovat pod některý z následujících způsobů.

Organizování. TZ 09 vymezuje osobu organizátora v § 24 jako toho, „*kdo úmyslně spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil.*“ Organizátorství musí směřovat k individuálně určenému trestnému činu, který musí být určen alespoň v hlavních rysech.⁸ Pokud jde o způsoby organizátorství, tyto TZ 09 dále nedefinuje a ponechává tak tuto činnost soudní praxi. Ta vykládá zosnování trestného činu jako „*činnost, která spadá do stadia před spácháním trestného činu a spočívá zejména v iniciování dohody o spáchání trestného činu, ve vymyšlení plánu jeho spáchání, ve vyhledání osob, které se na něm budou podílet, v zajišťování jejich vzájemného styku, v rozdělení úkolů jednotlivým osobám, v zajištění odbytu*

⁶ § 7 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 175/1990 Sb., „*Jednání pro společnost nebezpečné, které záleží v organizování zvláště závažného (§ 41 odst. 2) trestného činu...*“

⁷ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 283

⁸ NOVOTNÝ, František. In NOVOTNÝ, František. (ed). *Trestní právo hmotné. 4. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, s. 194

výtěžku ze zamýšleného trestného činu apod.“⁹ a řízení trestného činu jako „činnost, která spadá do stadia páchaní trestného činu a jejíž podstatou jsou typicky úkony spočívající zejména v usměrňování osob podílejících se na trestném činu, ve vydávání pokynů těmto osobám, ve vyžadování, aby tyto osoby splnily vydané pokyny, apod.“¹⁰ Ač bylo citované usnesení vydáno za doby účinnosti TZ 61, je vymezení těchto pojmů funkční i po změně právní úpravy. Organizování je též nejzávažnější formou trestné součinnosti.

Opatřování nebo přizpůsobování prostředků ke spáchání zvláště závažného zločinu. Tato forma přípravy může záležet např. v zakoupení takových nástrojů a prostředků a v jejich následných potřebných úpravách, ale například i v jejich odcizení nebo výrobě.¹¹ Může jít o jednání, která se jeví být na pohled trestněprávně nezávadná, např. pachatel v obchodě s kuchyňskými potřebami zakoupí nůž, aby jej použil ke spáchání vraždy, v hospodářské kriminalitě může jít o zakládání obchodních společností, které má pachatel v úmyslu využít k tzv. karuselovým podvodům na dani z přidané hodnoty ve značném rozsahu, tj. alespoň 500 tisíc Kč¹², ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, čímž by se dopustil přípravy zvláště závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 3 písm. b) TZ 09.¹³ V takových případech musí orgány činné v trestním řízení věnovat zvýšenou pozornost dokazování zločinného úmyslu pachatele. Nepodaří-li se jim tento zločinný úmysl prokázat, bude zapotřebí trestní stíhání zastavit (§ 172 odst. 1 písm. b) TŘ), nebo v hlavním líčení obžalovaného zprostit obžaloby (§ 226 písm. b) TŘ).

Spolčení. Za spolčení jako formu přípravy se považuje dohoda dvou a více osob o spáchání konkrétního, byť detailně neurčeného, zvláště závažného zločinu, ať již výslovná, nebo konkludentní. Obsahem spolčení je buď budoucí spolupachatelství, nebo u některých členů spolčení je to budoucí pachatelství a u dalších budoucí organizátorství či pomoc.¹⁴ Některá spolčení jsou případem předčasně dokonaných trestných činů (viz výše), např. legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. b) alinea 2 TZ 09.

Srocení. Srocení je shluk alespoň tří osob, k němuž došlo třeba i bez výslovné dohody, který je zaměřen k individuálně určitému násilnému trestnému činu, ke kterému má ihned

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. 7 Tdo 1009/2009

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ SOTOLÁŘ, Alexander. In DRAŠTÍK, Antonín. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 150

¹² § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

¹³ Blíže k trestnosti přípravy tohoto trestného činu srov. KOCINA, Jan. Příprava zkrácení daně. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 9, s. 24-27.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 284

dojít.¹⁵ Rovněž některá sročení jsou samostatnými trestnými činy, např. násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 352 odst. 3 písm. a) TZ 09.

Návod. TZ 09 vymezuje osobu návodce v § 24 jako toho, „*kdo vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin,*“ přičemž ani demonstrativně nevymezuje myslitelné způsoby návodu. Dle odborné literatury je návodem i tzv. najmutí ke spáchání trestného činu či objednávka trestného činu, pokud se tím vzbudí rozhodnutí jiného spáchat trestný čin.¹⁶

Pomoc. Pomocník je dle § 24 odst. 1 písm. c) TZ 09 ten, kdo umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, přičemž zákon na rozdíl od návodu demonstrativně vymezuje možné formy pomoci. Může jít o pomoc fyzickou (opatření prostředků, odstranění překážek, vylákání poškozeného na místo činu, hlídání při činu), nebo psychickou (rada, utvrzování v předsevzetí).¹⁷ Pomoc může být spáchána konáním i opomenutím. Ač TZ 09 uvádí jako možnou formu pomoci slib přispět po trestném činu, z povahy přípravy jako činnosti předcházející dokonání trestného činu vyplývá, že tento způsob pomoci nelze považovat zároveň za způsob přípravy.

3.1.1 Další podmínky posouzení jednání jako přípravy

I v případě, že je jednáním pachatele naplněn alespoň jeden ze způsobů přípravy vyjmenovaných výše, nelze bez splnění předpokladů, které budou zde rozvedeny, uzavřít, že se pachatel dopustil přípravy trestného činu. Na rozdíl od způsobů přípravy je nutné splnit podmínky níže stanovené kumulativně, aby se mohlo jednat o přípravu.

Příprava směřuje ke spáchání zvlášť závažného zločinu. Zvlášť závažné zločiny vymezuje § 14 odst. 3 TZ 09 jako úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Tak například u trestného činu krádeže bude příprava trestná pouze u § 205 odst. 5 písm. a) či b) TZ 09, neboť až zde činí horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně deset let.

Jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví. Samotný fakt, že u určitého trestného činu činí horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nejméně deset let, ještě k trestnosti přípravy nestačí, nýbrž musí být splněn znak výslovného

---

¹⁵ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 283

¹⁶ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 7. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 54

¹⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír. In KRATOCHVÍL, Vladimír. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 359

stanovení trestnosti přípravy u příslušného trestného činu. Vždy se tak děje ve zvláštní části TZ 09 v posledním odstavci příslušného trestného činu.

Nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu. Tato podmínka vyjadřuje vztah subsidiarity vývojových stadií vzdálenějších dokonání vůči bližším. Ustanovení o pokusu zahrnuje přípravné jednání a v dokonaném činu je zahrnut pokus i přípravné jednání.¹⁸

3.2 Specifické druhy přípravy

Kvalifikovaná příprava. Tento druh přípravy upravuje § 20 odst. 5 TZ 09. Úprava míří na případy, kdy pachatelův úmysl původně směřoval k určitému zvláště závažnému zločinu, avšak tento splnil podmínky zániku trestní odpovědnosti za přípravu (např. upustil od úmyslu onen zvláště závažný zločin spáchat, čímž odstranil nebezpečí vzniklé zájmu chráněnému trestním zákonem), nicméně samotným aktem přípravy již nějaký trestný čin spáchal. Za příklad může sloužit situace, kdy pachatel, ač není držitelem příslušného zbrojního průkazu,¹⁹ veden vražedným úmyslem, ukradne poškozenému jím legálně drženou střelnou zbraň, následně od vražedného úmyslu upustí. Tímto zanikne trestnost zvláště závažného zločinu vraždy, avšak pachatel se již dopustil v jednočinném souběhu přečinů krádeže a nedovoleného ozbrojování.

Nezpůsobilá příprava. Nezpůsobilá příprava představuje jeden z případů, kdy TZ 09 dává možnost soudu upustit od potrestání pachatele (§ 46 odst. 3 TZ 09), nebo podmíněně upustit od jeho potrestání s dohledem (§ 48 TZ 09). Jde o přípravu, která vzhledem k povaze nebo druhu předmětu útoku, na kterém měl být čin spáchán, nebo vzhledem k povaze nebo druhu prostředku, na němž měl být čin spáchán, nemohla vést k dokonání. Tytéž podmínky se uplatní i v případě nezpůsobilého pokusu.²⁰ Příkladem může být situace, kdy pachatel plánuje vraždu poškozeného zastřelením, avšak na větší vzdálenost, než na jakou lze onou zbraní vystřelit, za těchto podmínek by se jednalo o přípravu nezpůsobilými prostředky.

3.3 Provázanost forem přípravy a účastenství

Organizování, návod a pomoc jsou vedle forem přípravy též formami účastenství. Institut účastenství slouží k možnosti trestního postihu osob, které samy trestný čin

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 11 Tdo 131/2016

¹⁹ § 16 an. zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ § 46 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

nespáchaly, avšak jejich úmyslná činnost značným způsobem více (u organizování) či méně (u pomoci) ke spáchání trestného činu přispěla.

Úprava účastenství v TZ 09 je vystavěna na zásadě akcesority účastenství, což znamená, že o účastenství jde jen v případě, že hlavní pachatel (tj. pachatel, k němuž směřovala některá z forem účastenství)²¹ se o trestný čin alespoň pokusil.²² Pokud tomu tak není, přichází v úvahu u účastníka pouze trestní odpovědnost za přípravu, je-li v tom kterém případě trestná.

Takto stanovená akcesorita účastenství má v případech přečinů a zločinů, které nejsou zvlášť závažnými zločiny, za následek, že trestní odpovědnost účastníka nezávisí zčásti na něm samém, nýbrž na jednání a trestní odpovědnosti hlavního pachatele, jakož i skutečnost, že navenek totožně se jevící případy, vykazující obdobnou společenskou škodlivost, jsou postihovány rozdílně.

3.3.1 Problematické důsledky akcesority účastenství

Organizátor udílí pokyny hlavnímu pachateli k vykradení trezoru, ve kterém je uložena hotovost v hodnotě milionu korun českých, čímž by se hlavní pachatel dopustil krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. c) TZ 09, která však není zvlášť závažným zločinem. Hlavní pachatel však nemá zájem krást a organizátor tak v souladu s § 24 odst. 1 TZ 09 zůstane beztrestný.

Účastník v domnění, že chlapci je 16 let, chlapce navede ke krádeži zboží v samoobsluze. Chlapec tak učiní, je mu ovšem pouze 13 let. V takovém případě se účastník dopustil pouze pokusu návodu, což by základalo trestní odpovědnost návodce pouze v případě zvlášť závažného zločinu. Pokud by se ovšem návodce dopustil téhož jednání, jen s tím rozdílem, že by věděl, že chlapci je pouze 13 let, byl by trestný již nikoli jako návodce, ale jako nepřímý pachatel (§ 22 odst. 2 TZ 09).²³

Hlavní pachatel je nespokojen se skutečností, že nájemce po ukončení doby nájmu bytu tento nevyklidil a stále jej obývá. Řešení spatřuje v možnosti odpojit přívod elektrické energie do bytu, čímž by nájemce donutil k opuštění bytu. Před samotným odpojením jej k tomuto kroku navádí jeho manželka, avšak hlavní pachatel je rozhodnut, že nájemce z bytu takto

---

²¹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 283

²² Srov. dikci § 24 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

²³ ŘÍHA, J. In JELÍNEK, J. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání*. Praha: Leges, 2017, s. 304

vypudí. Ze strany manželky se jedná o nadbytečný návod²⁴ k útisku.²⁵ Tento by měl být postihován jako pokus návodu, a tedy stejně, jako o odstavec výše, avšak praxe si v takovém případě vypomáhá kvalifikací takového jednání jako psychické pomoci.²⁶

Účastník navádí hlavního pachatele ke krádeži řetízku, který má poškozený na krku, poškozený se krádeži brání a hlavní pachatel v úmyslu překonat odpor poškozeného jej několikrát udeří pěstí do obličeje. Hlavní pachatel, ač byl naváděn ke krádeži, spáchal loupež. Stricto sensu by měl být účastník beztrestný, neboť krádež podle § 205 odst. 1 písm. d) TZ 09 není zvláště závažným zločinem. Ovšem vzhledem ke skutečnosti, že krádež je obsažena v loupeži, je účastník trestně odpovědný za účastenství na dokonané krádeži podle § 205 odst. 1 písm. d) TZ 09, zatímco hlavní pachatel se dopustil zvláště závažného zločinu loupeže.²⁷

3.4 Trestání přípravy

Obecným pravidlem podle § 20 odst. 2 TZ 09 je, že příprava je trestná podle trestní sazby stanovené na zvláště závažný zločin, ke kterému směřovala, jestli trestní zákon nestanoví něco jiného. Starší trestněprávní teorie toto obecné pravidlo obhajovala s poukazem na skutečnost, že příprava (i pokus) mohou být spáchány za takových okolností, že se vyrovnají stupněm nebezpečnosti pro společnost (dnes společenské škodlivosti), dokonanému trestnému činu, takže by nebylo správné vylučovat postižení trestem, třeba i nejvyšším, který je stanoven na dokonání činu.²⁸ S tímto argumentem lze souhlasit, avšak je nutné mít na paměti, že důsledné lpění na tomto pravidle by ovšem vedlo k neúměrnému přepínání trestní represe, neboť zpravidla příprava trestného činu vykazuje menší míru společenské škodlivosti než dokonání trestného činu, a tudíž, zejména s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe, je žádoucí k takovému způsobu trestání přípravy přistupovat velmi zřídky. Proto TZ 09 obsahuje několik korektivů tohoto pravidla, které sledují naplnění principu individualizace trestu.

První korektiv obsahuje § 39 odst. 6 písm. c) TZ 09, podle kterého při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud u přípravy k zvláště závažnému zločinu a pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i k okolnostem a důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo. Dle odborné literatury lze v tomto kontextu pojem „okolnosti“ vykládat jako faktické skutečnosti, které

---

²⁴ Tamtéž, s. 319

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 804/2003

²⁶ ŘÍHA, J. In JELÍNEK, J. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 319

²⁷ Přiměřeně tamtéž, s. 330

²⁸ SOLNAŘ, Vladimír. In SOLNAŘ, Vladimír. (ed). *Systém českého trestního práva.* 1. vydání. Praha: Novatrix s. r. o., 2009, s. 369

vedly k tomu, že trestný čin nebyl dokonán, zatímco pod pojmem „důvody“ si lze spíše představit myšlenkový postup pachatele, který se rozhodl upustit od dokonání trestného činu.²⁹

Soud při uložení trestu musí přihlédnout podle § 41 písm. i) TZ 09 také k tomu, že pachatel trestným činem způsobil nižší škodu nebo jiný menší škodlivý následek. Tento závěr dovodil ve vztahu k pokusu trestného činu Ústavní soud,³⁰ a vzhledem k již výše zmíněné subsidiaritě vzdálenějších vývojových stadií vůči stadiím bližším dokonání považují tento závěr použitelný i ve vztahu k trestání přípravy zvláště závažného zločinu.

Dále podle § 42 písm. o) TZ 09 soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel mj. spáchal trestný čin jako organizátor. Zákon tak zde reflektuje skutečnost, že organizovaná kriminalita zejména pro svou sofistikovanost vykazuje vyšší míru společenské škodlivosti, tudíž je potřeba ji penalizovat přísnějším způsobem.

TZ 09 zná institut fakultativního upuštění od potrestání v případě nezpůsobilé přípravy a pokusu (§ 46 odst. 3 TZ 09) a možného současného uložení dohledu (§ 48 odst. 1 TZ 09). O nezpůsobilé přípravě viz předchozí podkapitulu. Zákonodárce zde vychází z předpokladu, že pachatelův omyl o způsobilosti předmětu útoku nebo prostředku k dokonání trestného činu výrazně snižuje společenskou škodlivost skutku, což odůvodňuje možnost upustit od potrestání pachatele nezpůsobilé přípravy či pokusu. S touto premisou lze souhlasit potud, pokud nezpůsobilost přípravy či pokusu není důsledkem pouhé nepozornosti pachatele či náhody. Lze si jen stěží představit upuštění od potrestání v případě nezpůsobilé přípravy loupeže spočívající v tom, že si pachatel opatřil plán budovy, ve které měly být umístěny trezory s penězi, avšak tyto byly v době plánování činu již přemístěny do jiného areálu bez vědomí pachatele, neboť taková nezpůsobilost předmětu útoku byla v daném případě vyvolána pouhou náhodou. Vzhledem ke skutečnosti, že nezpůsobilá příprava (a pokus) jsou zvláště upraveny až v oddílu o ukládání trestů, lze souhlasit s názorem Ščerby, dle kterého i nezpůsobilá příprava a pokus jsou trestnými činy a specifikum takové situace se projeví až v oblasti sankcionování.³¹

V případech přípravy zvláště závažného zločinu, na kterém se podílí více osob, si lze představit upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného podle § 46 odst. 2 TZ 09. Podle tohoto ustanovení soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 a 2 TR a podal-li

---

²⁹ KRÁL, Vladimír. In DRAŠTÍK, Antonín. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 320 - 321

³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. III. ÚS 1250/12

³¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 200

spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; ustanovení § 48 odst. 1 TZ 09 tím není dotčeno. Upustit od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný takto nelze, jestliže jím spáchaný trestný čin je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se podílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, jestliže jím způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo jsou-li dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 TZ 09). Stran spolupracujícího obviněného může soud volit mezi úplným upuštěním od potrestání a snížením trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 TZ 09. Spolupracující obviněný patří v našem právním řádu k novým institutům, které jsou přijímány z anglosaského právního systému do systému střeoevropského kontinentálního práva. Jeho cílem bylo rozkrýt organizované zločinecké skupiny typu mafiánských skupin.³² Nelze ovšem přehlížet rizika tohoto institutu, zejména možnost obviněného účelově vypovídat nepravdu, aby podpořil trestní stíhání jiného obviněného a dosáhl tím upuštění od potrestání svého, nebo alespoň snížení trestu odnětí svobody. Ústavní soud k tomuto úskalí judikuje následující: „...*aplikace procesního institutu spolupracujícího obviněného musí být podrobena velmi přísným nárokům. Proces hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného musí být mimořádně pečlivý; musí být posouzeny mj. jeho osobnostní rysy, jeho motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a souladnost jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci...*“³³

Dalším korektivem základního pravidla trestání přípravy je § 58 odst. 5 TZ 09. Dle věty první tohoto ustanovení je soudu dána možnost snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby v případech, kdy odsuzuje pachatele přípravy, pokusu, nebo pomoci k trestnému činu, a má vzhledem k přípravě, pokusu nebo pomoci k trestnému činu za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody tímto zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání. Zákonodárce zde pravděpodobně vycházel z předpokladu, že obecně je příprava, resp. pokus méně společensky škodlivým jednáním, než dokonáný trestný čin, a proto dal soudu právo, nikoli povinnost trestat pachatele přípravy (pokusu, pomoci) trestného činu mírněji ve srovnání s pachatelem dokonáného trestného činu.

---

³² KOUDELKA, Zdeněk. *Spolupracující obviněný* [online]. bulletin-advokacie.cz, 1. června 2018 [cit. 15. října 2018] Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/spolupracujici-obvineny>>.

³³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13

Poslední modifikaci trestnosti přípravy lze spatřovat v § 59 odst. 1 TZ 09. Toto ustanovení umožňuje soudu uložit pachateli, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán, trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena. Tento institut je aplikovatelný na přípravu i s ohledem na § 111 TZ 09, o kterém bylo již pojednáno v předcházející kapitole. Účel tohoto institutu přiléhavě vystihl Ústavní soud, „...*Kriminálně politickým smyslem tohoto právního institutu je přísněji postihnout „nepoučitelné“ delikventy dopouštějící se opakovaně zvlášť závažných trestných činů. Mimořádná přísnost trestu, sledující preventivní a represivní cíle, je zde zdůvodnitelná tím, že pachatel, ač se mu v minulosti dostalo trestem náležitého varování, tvrdošijně opakuje zvlášť nebezpečné protispolečenské útoky, jejichž zavrženíhodnost mu musí být notoricky zjevná...*“³⁴ ZSM použití tohoto ustanovení v trestních věcech mladistvých výslovně vylučuje,³⁵ což lze vysvětlit subsidiaritou trestních opatření výči ochranným a výchovným opatřením.

3.5 Zánik trestnosti přípravy

I poté, co pachatel svým jednáním naplnil všechny znaky přípravy zvlášť závažného zločinu, dává mu TZ 09 možnost odvrátit odsouzení a negativní důsledky s ním spojené, a to za podmínek § 20 odst. 3 TZ 09. Tyto podmínky jsou dvě, přičemž druhá je stanovena alternativně.

Předně musí pachatel dobrovolně upustit od dalšího jednání směřujícího k spáchání zvlášť závažného zločinu a dále a) odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněným trestním zákonem z podniknuté přípravy, nebo b) učinit o přípravě k zvlášť závažnému zločinu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknuté přípravy, mohlo být ještě odstraněno. Oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

Dobrovolnost vyžaduje, aby pachatel ustoupil z vlastního podnětu; ustoupení musí být trvalé a nemůže se jednat jen o přerušení konání s tím, že v něm bude pokračováno za

---

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 396/03. Pro úplnost je vhodné dodat, že úprava TZ 61 spojovala tento institut s hodnocením osoby pachatele jako zvlášť nebezpečného recidivisty, což mělo za následek mj. zpřísněné podmínky pro podmíněné propuštění z výkonu trestu. TZ 09 pojem zvlášť nebezpečného recidivisty nepřejal, avšak model zvýšení horní hranice trestní sazby o jednu třetinu a ukládání trestů v horní polovině takto zvýšené trestní sazby zůstal nezměněn.

³⁵ § 9 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

příznivějších okolností.³⁶ Znak dobrovolnosti není naplněn ani v případě, kdy obviněný sdělí ostatním spoluobviněným, že ke spáchání trestného činu nemá v určitý den časový prostor, neboť takové sdělení lze s ohledem na skutkové okolnosti případu posoudit jako pouhé odložení plánu.³⁷ Nejde o dobrovolné upuštění od dalšího jednání rovněž v případě, kdy pachatel upustil od dalšího jednání (vyloupení skladu s notebooky) pouze proto, že kolem opakovaně projel automobil bezpečnostní agentury, neboť od dalšího jednání upustil jen ze strachu, že bude při tomto činu dopaden.³⁸

Vedle podmínek podle § 20 odst. 3 TZ 09 soudní praxe vyžaduje změnu subjektivního postoje pachatele k jím původně zamýšlenému následku. Proto v konkrétním případě obviněný neúspěšně namítal zánik trestnosti pro skutek, kterým bodl poškozeného nožem v úmyslu jej usmrtit, posléze si šel před dům zakouřit, odkud svůj trestný čin oznámil policii, a po příjezdu policie na místo činu jim obviněný sdělil, že poškozeného chtěl zabít, a že když se k němu dostane podruhé, dodělá ho.³⁹

V případě, že se na přípravě podílí více osob, řídí se zánik trestnosti přípravy § 20 odst. 4 TZ 09. Dle tohoto ustanovení platí, že „*Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.*“ Zákonná úprava tímto důsledně promítá pravidlo, že zánik trestnosti přípravy je osobním důvodem beztrestnosti a tudíž je třeba jej u každého ze spolupachatelů (účastníků) zkoumat zvlášť.⁴⁰

---

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 3. 1985, sp. zn. 11 To 15/85

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2012, č. j. 8 Tdo 957/2012 - 50

³⁸ FASTNER, Jindřich. K akcesoritě účastenství a trestnosti přípravy k trestnému činu krádeže. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 7, s. 218

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1607/2005. Ač šlo v daném případě o zánik trestnosti pokusu, lze obdobně tyto závěry vztáhnout i na přípravu.

⁴⁰ GRIVNA, Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní právo hmotné. 8. přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 252

4 Pokus trestného činu

Legální definici pokusu lze nalézt v § 21 odst. 1 TZ 09, dle kterého platí, že „*Jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.*“ Na rozdíl od přípravy je pokus obecnou formou trestné činnosti, jeho trestnost tedy není omezena na určitou kategorii trestných činů, jak je tomu u přípravy. To souvisí i se skutečností, že pokus je vývojovým stadiem bližším dokonání trestného činu a v obecné rovině tedy pro společnost nebezpečnější, jak bylo pojednáno v předešlé kapitole.

4.1 Znaky pokusu trestného činu

Aby bylo možné kvalifikovat určitý skutek jako pokus trestného činu, vyplývá z legální definice pokusu trestného činu, že musí být splněny následující znaky.

Jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu. Znak bezprostřednosti lze naplnit více způsoby jednání. Může jít o situaci, kdy pachatel začal již naplňovat znak objektivní stránky, např. vrah začal škrtit poškozenou v úmyslu ji usmrtit, nebo odstraňuje poslední rozhodnou překážku bránící mu v dokonání, např. vylomením zámku dveří bytu, kde hodlá krást, nebo jedná za situace, kdy mezi objektem trestného činu, jež svým jednáním ohrožuje, a možným následkem jeho jednání je pouze poslední překážka nerozhodná, např. příruční sejf s penězi, nebo tu žádná překážka není, např. zloděj vejde otevřenými dveřmi do bytu, aby kradl.⁴¹ Podle judikatury bude tento znak pokusu naplněn i v případě, kdy pachatel v úmyslu spáchat zločin pojistného podvodu dle § 210 odst. 2, odst. 5 a 6 TZ 09, pojistnou událost nahlásil pouze policejnímu orgánu, a nikoli též příslušnému pojistiteli.⁴²

Stran jednání lze rozlišovat případy, kdy pachatel začal uskutečňovat jednání popsané ve skutkové podstatě trestného činu (např. vrah začal škrtit svou oběť nebo zloděj odšroubovávat věc, kterou hodlá odcizit),⁴³ tak i jednání, jímž sice pachatel ještě vůbec nezačal naplňovat objektivní stránku skutkové podstaty příslušného trestného činu, ale které má přímý význam pro jeho spáchání a probíhá v bezprostřední časové a místní souvislosti

---

⁴¹ KRATOCHVÍL, Vladimír. In KRATOCHVÍL, Vladimír. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 334 - 335

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 76/2011

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 297

s následkem, k němuž má dojít.⁴⁴ V jiných dílech trestněprávní nauky je tato časová a místní souvislost označována jako časová a místní určenost pokusu.

Časovou určeností pokusu se rozumí situace, kdy jednání je v bezprostřední časové souvislosti s následkem, který má nastat, přičemž trestná činnost je již tak rozvinuta, že lze očekávat dokonání trestného činu, neboť pachatel podnikl již vše, co považoval za nezbytné, aby mohl přikročit k jednání popsanému ve skutkové podstatě, nebo již přímo směřuje k takovému jednání popsanému ve skutkové podstatě.⁴⁵ Časová určenost pokusu byla shledána v případě, kdy pachatel v úmyslu vniknout do areálu poškozené společnosti a odcizit zde nějaké věci, prostříhal štípacími kleštěmi drátěné oplocení areálu, vzniklým otvorem vnikl na pozemek společnosti a dále pokračoval k budově skladu, načež byl vyrušen ostrahou objektu.⁴⁶

Místní určeností pokusu se rozumí situace, když pachatel dospěl ve vývoji trestné činnosti tak daleko, že se nalézá na místě trestného činu bezprostředně před dokonáním trestného činu.⁴⁷ Např. zloděj stojí před dveřmi bytu, který má v úmyslu vykrást.

Dle soudní praxe ovšem platí, že „...časová a místní určenost pokusu jsou jen pomocná kritéria, která obvykle toliko spoluurčují, zda jednání pachatele má bezprostřední význam pro dokonání trestného činu...“⁴⁸ Tedy kritérium časové a místní určenosti pokusu není jediným pro posouzení, zda určité jednání lze právně kvalifikovat jako pokus trestného činu, avšak lze říci, že bývá kritériem v tomto směru významným.

Úmysl pachatele směřující ke spáchání trestného činu. Z tohoto znaku vyplývá (jak již ostatně bylo výše uvedeno), že pokus je možný pouze u trestných činů úmyslných. Úmysl pachatele nesmí být orientován jen na pokus, tj. nepůjde např. o pokus vraždy či ublížení na zdraví, vystřelí-li pachatel ze střelné zbraně na osobu tak, aby nebyla zasažena. Mohlo by se však dle okolností jednat např. o dokonání trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 353 TZ 09.⁴⁹

Absence dokonání trestného činu. Nedostatek účinku, popř. následku, je charakterizujícím znakem pokusu trestného činu a jeho rozlišením od dokonání trestného

---

⁴⁴ SOTOLÁŘ, Alexander. In DRAŠTÍK, Antonín. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 161

⁴⁵ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011.* 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, s. 56

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 8 Tdo 755/2014

⁴⁷ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011.* 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, s. 56

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 3 Tdo 1189/2008

⁴⁹ SOLNAR, Vladimír. In SOLNAR, Vladimír. (ed). *Systém českého trestního práva.* 1. vydání. Praha: Novatrix s. r. o., 2009, s. 349 - 350

činu. Pokus vyvolává jen nebezpečí způsobení takového následku.⁵⁰ Nelze ovšem učinit závěr, že u pokusu absentuje jakýkoliv následek. U pokusu chybí následek předpokládaný tou kterou skutkovou podstatou trestného činu, který se pachatel pokouší spáchat, což nevylučuje, aby pachatel způsobil následek jiný. Např. pachatel v úmyslu zavraždit poškozeného tím, že jej opakovaně bije do hlavy železnou tyčí, jej sice neusmrtí, ale způsobil poškozenému těžkou újmu na zdraví, bude odpovědný za pokus vraždy v jednočinném souběhu s úmyslným těžkým ublížením na zdraví, neboť ze způsobu vedení útoku musí být pachatel minimálně srozuměn s tím, že pokud poškozeného nezavraždí, způsobil mu minimálně těžkou újmu na zdraví.

4.2 Specifické druhy pokusu

Obdobně jako u přípravy, TZ 09 nestanovuje ani demonstrativním výčtem myslitelné druhy pokusu trestného činu a ponechává toto právní vědě a praxi. Shodně s přípravou existuje pokus kvalifikovaný a nezpůsobilý, nadto lze v rámci pokusu trestného činu rozlišovat pokus ukončený a neukončený. Zvláštní pozornost zasluhuje problematika nezpůsobilého pokusu.

4.2.1 Nezpůsobilý pokus

Vymezení nepůsobilého pokusu obsahuje již dílo významného představitele prvorepublikové trestněprávní vědy, prof. Jaroslava Kallaba. Podle něj „...*pokusem nezpůsobilým nazýváme takovou činnost, ze které objektivně zamýšlený výsledek nemůže povstati, třebaš pachatel vykonal vše, čeho je k provedení činu třeba.*“⁵¹ Nezpůsobilý pokus starší právní nauka členila mj. na absolutně a relativně nezpůsobilý pokus. Absolutně nezpůsobilým pokusem byl takový, při němž byl trestný čin vůbec nemyslitelný, poněvadž se nedostávalo některým pojmovým náležitostem zločinu, např. pokus krádeže vlastní věci.⁵² Za relativně nezpůsobilý pokus považoval Kallab takový, „...*při němž jsou sice pojmové náležitosti činu, in concreto však tu jsou okolnosti, pro něž výsledek kriminálně relevantní nemůže povstati...*“⁵³ (Ad pojmové náležitosti činu – dnešní terminologií jsou tím myšleny

---

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 287

⁵¹ KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české i moravskoslezské. Část obecná a zvláštní.* Praha: Melantrich, 1935, s. 67-68

⁵² Tamtéž, s. 68

⁵³ Tamtéž, s. 68

znaky uvedené v zákoně, tj. formální znaky trestného činu.⁵⁴⁾ Jako příklad relativně nezpůsobilého pokusu lze uvést pokus kapesní krádeže, kdy pachatel v úmyslu poškozeného okrást sáhne do jeho kapsy, předpokládaje, že se v ní nachází věc, kterou hodlá odcizit. Tato věc se však v onen moment nachází na jiném místě. Pokud by se taková věc nacházela na místě, o kterém se pachatel mylně domníval, že se tam nachází, mohlo by dojít k dokonání krádeže.

Soudobá právní praxe však nepřejala Kallabův závěr o tom, že absolutně nezpůsobilý pokus nelze považovat za trestný, zatímco relativně nezpůsobilý ano. Dle judikatury Nejvyššího soudu se trestnost nezpůsobilého pokusu posuzuje podle materiálního hlediska, tedy podle jeho stupně společenské nebezpečnosti ve vztahu ke konkrétnímu činu pachatele. Soud tedy musí posoudit zejména konkrétní význam okolností, které spoluurčují nebezpečnost činu pro společnost a její stupeň.⁵⁵ Nabízí se otázka, zda odklonem od prvorepublikové doktríny nedochází k nežádoucímu zostřování trestní represe, což je obecně společensky nežádoucí jev. Obecně jsem proti nadužívání prostředků trestního práva v případech, kdy postačí vyvození odpovědnosti správněprávní, disciplinární, či jen stanovení povinnosti k náhradě újmy podle soukromoprávních předpisů. Domnívám se však, že existují případy, kdy absolutně nezpůsobilý pokus může být společensky škodlivý natolik, že jeho trestní postih je namístě, např. pokus vraždy na osobě, která již není naživu. Ač takové jednání nemůže vést k zamýšlenému cíli, je přesto společensky škodlivé, protože může sloužit např. jako inspirace. Přes shora uvedené si troufám tvrdit, že jde do značné míry o toliko akademickou otázku, neboť podíl absolutně nezpůsobilých pokusů v trestních věcech bude zcela marginální.

Dalším druhem nezpůsobilého pokusu je pokus nezpůsobilými prostředky. Toho se pachatel dopustí použitím prostředků vyznačujících se vlastnostmi, které objektivně nemohou vést k dokonání zamýšleného trestného činu.⁵⁶ Jako příklad pokusu nezpůsobilými prostředky si lze představit situaci, kdy pachatel střílí na poškozeného v úmyslu jej usmrtit, avšak vzdálenost poškozeného od pachatele je větší, než dostřelová vzdálenost zbraně. Kritéria trestnosti nezpůsobilého pokusu, jak byla výše uvedena s poukazem na citované usnesení Nejvyššího soudu, platí v plném rozsahu i pro trestnost pokusu spáchaného nezpůsobilými prostředky. Je tedy potřeba zkoumat, jakým způsobem pachatel používal nezpůsobilé

---

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 142

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2008, sp. zn. 8 Tdo 672/2008. Smysl rozhodnutí zůstává stejný i po změně právní úpravy, kdy je nutné ve smyslu § 12 odst. 2 TZ 09 zkoumat společenskou škodlivost činu.

⁵⁶ SOTOLÁŘ, Alexander. In DRAŠTÍK, Antonín. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 163

prostředky, jaká byla jejich objektivní míra nezpůsobilosti a zda ona nezpůsobilost byla spíše dílem náhody, nebo důsledkem volby pachatele.⁵⁷

Rozeznáváme rovněž pokus na nezpůsobilém předmětu útoku. Tento se vyznačuje omylem o způsobilosti nebo existenci předmětu útoku, zároveň omylem o existenci nebo zasáhnutelnosti individuálního objektu trestného činu.⁵⁸ To znamená, že objekt, nebo hmotný předmět útoku, v době pachatelova jednání buď vůbec neexistoval, nebo neexistoval v takové kvalitě, v jaké si jej pachatel představoval.⁵⁹ I pro tento druh pokusu platí, že je trestný podle obecných, výše uvedených hledisek. Jako příklad pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku lze uvést ze starší judikatury situaci, kdy pachatel v chodbě pohostinství srazil poškozeného úderem pěstí do obličeje k zemi, načež vytáhl kapesní nůž, otevřel jej, přiložil jej ke krku poškozeného, a požadoval po něm, aby se přiznal k tomu, co měl s manželkou pachatele. Poškozený však vlivem pádu na zem upadl do bezvědomí, tudíž nemohl vnímat výhrůžky pachatele, který tak nemohl dokonat trestný čin vydírání.⁶⁰

Méně častým, a částí české právní teorie neuznávaným druhem pokusu,⁶¹ je pokus nezpůsobilým subjektem. Tento si lze představit v situacích, kdy podmínkou spáchání trestného činu je zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení pachatele (konkrétní či speciální subjekt). Například osoba, která se pokouší zneužít pravomoc úřední osoby ve smyslu § 329 TZ 09, avšak v době jednání již úřední osobou není. V jednom rozsudku se Nejvyšší soud přiklonil k části právnické obce neuznávající pokus nezpůsobilým subjektem. Dle tohoto rozsudku se trestného činu křivé výpovědi podle § 175 odst. 1 písm. a) TZ 61⁶² nemůže dopustit oznamovatel trestného činu, s nímž je jednáno ve smyslu § 158 odst. 3 TŘ před zahájením trestního stíhání. To platí i v případě, kdy je za těchto okolností před výpovědí nesprávně poučen jako svědek podle § 101 odst. 1 TŘ, ač nejde o výslech svědka provedený jako úkon neodkladný či neopakovatelný podle § 160 odst. 2, 4 TŘ.⁶³ Nejvyšší soud v této věci dovedl beztrestnost obviněného na základě skutečnosti, že se nejednalo o svědka ve smyslu citovaného ustanovení TZ 61, a proto obviněný nemohl být způsobilým pachatelem

---

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1171/2014. Ač v projednávané věci šlo o přípravu, platí uvedená kritéria mutatis mutandis pro pokus.

⁵⁸ PRÍBELSKÝ, Patrik. Vybrané otázky trestnosti nespůsobilého pokusu. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 236

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 288

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 7. 1978, sp. zn. 7 Tz 33/78

⁶¹ Např. SOLNAŘ, Vladimír. In SOLNAŘ, Vladimír. (ed). *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix s. r. o., 2009, s. 356

⁶² Kdo jako svědek (...) před (...) policejním orgánem, pokud konají přípravné řízení dle trestního řádu (...) uvede nepravdu o okolnosti, která má význam pro rozhodnutí...

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 1997, sp. zn. 2 Tzn 159/96

tohoto trestného činu, ač byl obviněný poučen mj. o povinnosti vypovídat pravdu a vzhledem k okolnostem se tedy domníval, že je svědkem. Jednání obviněného zasáhlo objekt chráněný ustanovením o trestném činu křivé výpovědi, tj. zájem na zjišťování skutkového stavu v trestních věcech v souladu se zásadou materiální pravdy. K dokonání trestného činu ovšem dojít nemohlo z důvodu nezpůsobilosti na straně subjektu. Přikláním se k názoru Šámalovu, jenž v dané situaci používá příměr s pokusem na nezpůsobilém předmětu útoku, který nevede k dokonání trestného činu pouze vlivem náhody nebo jiných okolností na pachateli zcela nezávislých, což ovšem nevylučuje právní kvalifikaci skutku jako pokusu trestného činu, přičemž nevidí důvodu, proč by tytéž závěry neměly platit pro pokus nezpůsobilým subjektem.⁶⁴ Tedy v daném případě bylo možné dospět k závěru o beztrestnosti obviněného, avšak nikoli z důvodu nezpůsobilosti obviněného být pachatelem, ale na základě materiálního hlediska pokusu trestného činu, tj. úrovně jeho nebezpečnosti pro společnost.⁶⁵

Ztotožňuji se s pojetím Kučery, dle něhož je potřeba nahlížet na pokus nezpůsobilým subjektem jako na plnohodnotný a samostatný druh nezpůsobilého pokusu, a nikoli jako na zvláštní druh pokusu nezpůsobilými prostředky, či jeho existenci vůbec popírat. Tento názor Kučera demonstruje na fiktivním případě dvou osob, z nichž jedna z nich byla řádně zvolena starostou obce, volba druhé z nich byla ex post prohlášena za absolutně neplatnou. Obě tyto osoby se v průběhu svého mandátu (u neplatně zvolené osoby by bylo přesnější uvést, že tato vykonávala funkci starosty v dobré víře, že jí mandát vznikl) dopustily naprosto totožného skutku, v němž bylo možné spatřovat trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby. Za použití argumentace v kritizovaném rozsudku Nejvyššího soudu 2 Tzn 159/96 by bylo nutné osobu, již mandát starosty nevznikl, zprostit obžaloby, protože nebyla způsobilým pachatelem trestného činu, zatímco za totožný skutek by bylo namísto odsoudit platně zvoleného starostu. Důvod, pro který by měl být neplatně zvolený „starosta“ zproštěn obžaloby, přitom vůbec nezávisí na jeho vůli.⁶⁶ Z výše uvedeného plyne, že i útok nezpůsobilým subjektem je nutné považovat z formálního hlediska za pokus trestného činu, neboť v takovém případě pachatelovo jednání směřuje ke spáchání trestného činu, je dán úmysl pachatele trestný čin spáchat, a zároveň pro nedostatek v subjektu trestného činu nemůže být trestný čin dokonán, což naplňuje všechny zákonné znaky pokusu trestného činu. Za podmínek současné právní úpravy je nutné v takových případech výrazně zvažovat zásadu subsidiarity trestní represe.

---

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. Judikatura k omylu v trestním právu. *Soudní rozhledy*, 1998, roč. 3, č. 10, s. 255

⁶⁵ § 8 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 152/1995 Sb., účinném ke dni 1. 9. 1995

⁶⁶ KUČERA, Pavel. Nezpůsobilý pokus. Pokus nezpůsobilého subjektu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 5, s. 148

Je potřeba dále zmínit výhrady Říhovy, dle kterých je otázkou, zda legální definice pokusu vůbec pokrývá případy nezpůsobilého pokusu, a to s ohledem na užití sousloví „bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu“ neboť taková jednání od počátku objektivně k dokonání směřovat nemohou.⁶⁷ Domnívám se, že vodítko lze nalézt v úpravě pozitivního skutkového omylu o naplnění znaků přísnějšího úmyslného trestného činu (§ 18 odst. 3 TZ 09). Úprava stanovuje odpovědnost pachatele za pokus přísnějšího trestného činu v případě, že pachatel při spáchání činu mylně předpokládá skutkové okolnosti, které by naplňovaly znaky přísnějšího úmyslného trestného činu. Ač zmiňovaná úprava tak výslovně nestanoví, lze argumentem a maiori ad minus (je-li trestný pokus přísnějšího deliktu, pak musí být trestný i pokus jeho základního případu) dovést, že obdobně je nutné postupovat i v případech omylu o znaku základní skutkové podstaty.⁶⁸

Lze tedy formulovat následující pravidlo: Kdo při spáchání činu mylně předpokládá skutkové okolnosti, které by naplňovaly znaky základní skutkové podstaty úmyslného trestného činu, bude potrestán za pokus tohoto trestného činu. Odmítnutí tohoto výkladu by vedlo k absurdním a neudržitelným závěrům. Bez tohoto pravidla by např. nebyl trestný pachatel, který by užil násilí v úmyslu působit na výkon úřední osoby, ač by ovlivněný nebyl úřední osobou (§ 325 odst. 1 písm. a) TZ 09, pokus na nezpůsobilém předmětu útoku), avšak pachatel, který by se téhož jednání dopustil se zbraní (§ 325 odst. 2 písm. a) TZ 09) by trestný byl.

4.2.2 Kvalifikovaný pokus

Kvalifikovaný pokus trestného činu je v TZ 09 upraven obdobným způsobem jako kvalifikovaná příprava. Shodně s kvalifikovanou přípravou míří na situace, kdy pachatelův úmysl směřoval ke spáchání určitého trestného činu, který se mu nepodařilo dokonat, avšak svým jednáním se již dopustil jiného trestného činu. Za příklad lze uvést situaci z prvorepublikové soudní praxe, kdy se pachatel dotkl stehna osmileté poškozené v úmyslu s ní souložit ve smyslu § 127 ZPP⁶⁹, náhle se vzpamatoval a upustil dobrovolně od dalšího

---

⁶⁷ ŘÍHA, Jiří. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009. Trestněprávní sekce*. Praha: Leges, 2009, s. 43 - 44

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 256

⁶⁹ Mimomanželská soulož, předsevzatá s osobou ženskou, která bez přičinění pachatelova jest bezbranná nebo bez sebe, anebo, která ještě nedokonala čtrnáctý rok věku svého, budiž též pokládána za smilstvo násilné a potrestána buď podle § 126.

trestního jednání i úmyslu, avšak jeho jednání již vykazovalo všechny zákonné známky jiného, a to dokonaného činu zprznění (§ 128 ZPP⁷⁰).⁷¹

Výše uvedená úprava skutkového omylu o okolnostech podmiňujících použití vyšší trestní sazby (§ 18 odst. 3 TZ 09) v sobě ukrývá úpravu pokusu kvalifikovaného trestného činu. Například pachatel, který poškozenému, o němž ví, že je bohatý, sáhne do kapsy a ukradne jeho platební kartu, a zamýšlí učinit touto kradenou platební kartou transakce v hodnotě přesahující částku 5.000.000,- Kč, avšak zjistí, že na bankovním účtu, k němuž tato platební karta poskytovala přístup, byl zůstatek pouze 2.000,- Kč, bude trestný za pokus zvlášť závažného zločinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 5 písm. b) TZ 09, v jednočinném souběhu s přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) TZ 09.

4.2.3 Ukončený a neukončený pokus

O ukončený pokus jde, pokud pachatel učiní vše, co považoval za nezbytné k dokonání trestného činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde.⁷² Naproti tomu o neukončený pokus jde, jestliže pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu⁷³. Rozlišování ukončeného a neukončeného pokusu nabývá na významu ve vztahu k zániku trestní odpovědnosti za pokus trestného činu. K zániku trestní odpovědnosti za pokus trestného činu musí být splněny následující předpoklady:

- dobrovolné upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu,
- odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, nebo
- učinění oznámení vůči státnímu zástupci či policejnímu orgánu, v případě vojáka též nadřízenému, o pokusu trestného činu v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu trestného činu, mohlo být ještě odstraněno.⁷⁴

---

⁷⁰ Kdo pro ukojení chlípných choutek svých hochu nebo děvčete, jimž není ještě čtrnácte let, anebo osoby nějaké, která jest bezbrannou nebo bez sebe pohlavně zneužije jiným způsobem, nežli tím, který uveden v § 127, dopustí se, ač není-li čin ten zločinem v § 129 lit. b) uvedeným, zločinu zprznění a potrestán buď těžkým žalářem od jednoho až do pěti let, jsou-li okolnosti velmi přitěžující, až do deseti let, a má-li to za následek zlo některé v § 126 naznačené, až do dvaceti let.

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 3. 1920, sp. zn. Kr I 598/19

⁷² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 304

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ § 21 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

K zániku trestnosti neukončeného pokusu zpravidla postačí, že pachatel od dalšího jednání upustí.⁷⁵ Pokud totiž pachatel pokusu trestného činu v situaci, kdy nevykonal vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu, upustí od dalšího jednání, pak tím zpravidla i zároveň odstraní nebezpečí hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Neplatí to ovšem bezvýhradně, srov. výše uvedenou úpravu kvalifikovaného pokusu. Příkladem lze uvést situaci, kdy pachatel zamýšlí v samoobslužném obchodě ukrást věc, avšak od tohoto úmyslu upustí, věc vytáhne z kapsy a u pokladny za ni zaplatí. Naproti tomu v případě ukončeného pokusu již v mnoha případech pachatel nebude mít možnost splnit podmínky zániku trestnosti (pachatel v úmyslu zavraždit poškozeného střelbou z pistole jej zasáhne a usmrtí), nebo bude muset podniknout určité aktivní jednání směřující k odvrácení nebezpečí (pachatel po podání jedné dávky jedu, která by byla s to poškozeného usmrtit, mu podá protijed).⁷⁶ Rozhodně pachateli ukončeného pokusu neprospívá, pokud k následku uvedenému ve skutkové podstatě nedojde pouze vlivem náhody nezávislé na vůli pachatele, neboť v takovém případě není splněna podmínka odstranění hrozícího nebezpečí.⁷⁷

4.3 Trestání pokusu

Z obecné zásady vyjádřené v ustanovení § 21 odst. 2 TZ 09 vyplývá, že pokus trestného činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonání trestného činu. Korektivy změkčující tvrdost této zásady a přispívající k naplnění zásady individualizace trestu se do značné míry překrývají s těmi, které modifikují totožnou zásadu pro trestnost přípravy, proto již o nich bylo v této práci pojednáno. V této podkapitole tedy budou zmíněny pouze ty korektivy, které se vztahují výlučně k pokusu trestného činu.

Podle § 39 odst. 7 TZ 09 platí, že „Získal-li nebo snažil-li se získat pachatel trestným činem majetkový prospěch, přihlédne k tomu soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry; jestliže to nevyklučují jeho majetkové nebo osobní poměry, uloží mu s přihlédnutím k výši takového majetkového prospěchu některý z trestů, který ho postihne na majetku (§ 66 až 72), a to jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu.“ Přičemž výměra uloženého majetkového trestu pak musí být úměrná výši majetkového prospěchu, který se pachatel snažil získat

---

⁷⁵ GŘIVNA, Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní právo hmotné. 8. přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 250

⁷⁶ KRATOCHVÍL, Vladimír. In KRATOCHVÍL, Vladimír. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 337

⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2007, sp. zn. III. ÚS 681/06

spáchaným trestným činem.⁷⁸ Jelikož se jedná o posuzování majetkových a osobních poměrů pachatele, budou takové úvahy povinnou součástí odůvodnění rozsudku ve smyslu § 125 odst. 1 TŘ.⁷⁹

TZ 61 obdobné ustanovení neobsahoval, k přijetí takové úpravy pravděpodobně zákonodárce vedl pravidelně vysoký podíl tohoto typu trestných činů na celkové kriminalitě páchané na území České republiky. Dle statistických přehledů kriminality každoročně uveřejňovaných Policií České republiky za 3 roky bezprostředně předcházející přijetí TZ 09, bylo zjištěno za rok 2006 v České republice celkem 336.446 trestných činů⁸⁰, za rok 2007 357.391 trestných činů⁸¹ a za rok 2008 zjistily policejní orgány 343.799 trestných činů.⁸² Z čehož trestných činů, na které dopadá, resp. dopadal by, kdyby v té době byl účinný, § 39 odst. 7 TZ 09, bylo v roce 2006 266.900 trestných činů, v roce 2007 272.396 trestných činů a konečně za rok 2008 257.277 trestných činů.⁸³ Ze statistik vyplývá, že podíl tohoto typu trestných činů na celkové kriminalitě v České republice ve sledovaném období se pohyboval okolo hodnoty 75 – 80 %, což určitě lze považovat za vysoký podíl.

Vzhledem k výše zmíněnému ustanovení § 111 TZ 09, rozšiřujícímu dosah skutkových podstat trestných činů i na jejich vývojová stadia, je potřebné zmínit i ustanovení § 46 odst. 1 TZ 09. Toto ustanovení dává soudu právo upustit od potrestání pachatele přečinu (a tedy i jeho pokusu), který jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k dosavadnímu životu pachatele lze důvodně očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k jeho nápravě i k ochraně společnosti. Postup podle tohoto ustanovení nelze odůvodnit poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe, neboť míra společenské škodlivosti ve smyslu § 12 odst. 2 TZ 09 je kritériem pro to, zda uplatňovat trestní odpovědnost, nikoli pro určení povahy a závažnosti trestného činu.⁸⁴

Ustanovení obdobná § 46 – 48 TZ 09 obsahuje i ZSM, a to v ustanoveních § 11 – 14 ZSM. Dle § 11 odst. 1 ZSM za splnění dalších tam uvedených podmínek soud pro mládež

---

⁷⁸ PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 7

⁷⁹ Při odůvodnění uloženého trestu (...) uvede též, jak přihlédl k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele...

⁸⁰ Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality – Policie České republiky* [online]. Policie.cz [cit. 14. října 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality za rok 2008* [online]. Policie.cz [cit. 14. října 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-2008.aspx>>.

⁸³ Za trestné činy, na které by působnost § 39 odst. 7 TZ 09 dopadala, jsem považoval z dat uvedených v přehledu kriminality následující: majetkové trestné činy, hospodářské trestné činy, podílnictví a loupeže.

⁸⁴ Shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1173/2016

může upustit od uložení trestního opatření mladistvému, který spáchal provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě.

4.4 Zánik trestnosti pokusu

Zánik trestnosti pokusu upravuje § 21 odst. 3 a 4 TZ 09, a to obdobným způsobem, jako zánik trestnosti přípravy. O podmínkách zániku trestnosti bylo již v této práci pojednáno v rámci zániku trestnosti přípravy a rozlišování mezi ukončeným a neukončeným pokusem, proto lze pouze odkázat na tam uvedený text. Totéž platí i pro zánik trestnosti pokusu, na kterém se podílí více osob v partii o zániku trestnosti takové přípravy.

5 Společné znaky přípravy a pokusu

Ani u přípravy, ani u pokusu nemůže dojít k úplnému rozvinutí objektivní stránky trestného činu a vzniku následku předpokládaného skutkovou podstatou. Tento závěr dovozují jednak z posloupnosti vývojových stadií trestné činnosti (příprava, pokus, dokonáný trestný čin), dále též z ustanovení § 111 TZ 09, podle kterého „*Trestným činem se rozumí (...) též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu...*“. Toto ustanovení rozšiřuje dosah ustanovení zvláštní části TZ 09⁸⁵ i na skutky, u kterých z různých důvodů absentuje objektivní stránka, event. některá z jejich složek. Např. pachatel v úmyslu usmrtit poškozeného na něj vystřelí z pistole, avšak poškozeného netrefí. Nedošlo k předpokládanému následku (usmrcení jiného), jakožto složce objektivní stránky trestného činu. Pachatel tudíž bude trestně odpovědný za pokus zvlášť závažného zločinu vraždy.

Dále o vývojových stadiích trestného činu platí, že vzdálenější vývojová stadia jsou v poměru subsidiarity ke stadiu bližšímu dokonání trestného činu. V témže duchu judikuje i Nejvyšší soud, „*Příprava jako vzdálenější vývojové stadium trestného činu je k pokusu trestného činu či k jeho dokonání v poměru subsidiarity. Ustanovení o dokonání trestného činu tedy zahrnuje i přípravu k trestnému činu a pokus, takže se přípravné jednání již samostatně právně nekvalifikuje.*“⁸⁶

Jak bylo uvedeno ve vztahu k § 111 TZ 09 výše, jak příprava, tak pokus, jsou trestnými jednáními. Trestnost přípravy je omezena pouze na zvlášť závažné zločiny, u kterých to ve zvláštní části TZ 09 výslovně stanoví,⁸⁷ zatímco pokus je trestný u jakéhokoliv trestného činu,⁸⁸ samozřejmě za podmínky, že je u takového trestného činu pokus možný. Pokus tedy společně s dokonáním trestným činem patří k obecným formám trestného činu.⁸⁹

5.1 Trestné činy, které nelze spáchat ve formě přípravy ani pokusu

Soudobá právní nauka uvádí, že příprava a pokus nejsou možné u předčasně dokonáných trestných činů, dále u trestných činů, v jejichž skutkové podstatě je způsob jednání vymezen tak široce, že kryje pokus i přípravu, u trestných činů nedbalostních, u

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1258

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2004, sp. zn. 5 Tdo 371/2004

⁸⁷ § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸ § 21 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹ SOTOLÁŘ, Alexander. In DRAŠTÍK, Antonín. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 160

trestných činů záležejících v úmyslném opomenutí a u trestných činů verbálních.⁹⁰ U určitých kategorií trestných činů je vývojové stadium vyloučeno z povahy věci, za každých okolností, u jiných je vyloučeno pouze většinově.

5.1.1 Předčasně dokonané trestné činy

Předčasně dokonány trestnými činy se rozumí takové trestné činy, kdy skutková podstata trestného činu je materiálně přípravou či pokusem.⁹¹ Jde o právní fikci, na základě které zákonodárce jednání tohoto typu „povýší“ na samostatný trestný čin. Zákonodárce vycházel při určování skutkových podstat z předpokladu, že ač taková jednání jsou materiálně některým z vývojových stadií trestného činu, jsou pro společnost natolik škodlivá, že je zapotřebí je postihovat jako samostatný trestný čin. Příkladem lze uvést zvlášť závažný zločin loupeže (§ 173 TZ 09)⁹², přečin výroby a držení padělatelského náčiní (§ 236 TZ 09), nebo přečin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky (§ 341 TZ 09).

Avšak vývojové stadium některého z předčasně dokonáných trestných činů bude možné, je-li způsob jednání popsaného ve skutkové podstatě materiálně přípravou. Např. si lze představit pokus spolčení se podle § 214 odst. 2 písm. a) alinea 2 TZ 09, pokud se pachatel snaží dohodnout s jinými osobami na spáchání podílnictví, avšak žádná z nich jeho nabídku neakceptovala.⁹³ Naproti tomu je-li znakem skutkové podstaty jednání, které je materiálně pokusem, např. pachatel krádeže podle § 205 odst. 2 písm. c) TZ 09, který se bezprostředně po činu **pokusí** uchovat si věc násilím, je pokus takového trestného činu vyloučen. K dokonání tohoto trestného činu postačí pouze jednání spočívající v pokusu, není rozhodné, zda se pachateli podaří si odcizenou věc skutečně uchovat. „Pokus pokusu“ tedy z povahy věci možný není, „pokus přípravy“ možný je, byť s vysokou pravděpodobností nebude příliš častý.

5.1.2 Trestné činy s „široce“ vymezenou skutkovou podstatou

Jedná se zejména o ty trestné činy, které jsou formulovány za použití velmi širokých pojmů (pletichy při veřejné dražbě podle § 258 TZ 09, obcházení branné povinnosti podle §

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 287

⁹¹ GRIVNA, Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní právo hmotné. 8. přepracované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 240

⁹² Avšak i zde lze nalézt výjimky, srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 3. 2012, sp. zn. 1 To 6/2012

⁹³ Přiměřeně KUČERA, Pavel. Trestné činy, jež nemohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 7-8, s. 49

371 TZ 09). Pletichami se rozumí zejména podvodné jednání, kterým mají být kompetentní orgány uvedeny v omyl. Jde o jednání, kterým pachatel předstírá neexistující skutečnosti nebo skutečnost zkresluje.⁹⁴ Rozdílnost mezi těmito trestnými činy a předčasně dokonanými trestnými činy spočívá zejména ve skutečnosti, že u předčasně dokonaných trestných činů je jejich vývojové stadium vyloučeno explicitně, u „široce vymezených“ trestných činů je tomu tak pouze implicitně, z povahy široké formulace těchto deliktů. U této skupiny trestných činů je vývojové stadium tudíž pojmově vyloučeno.⁹⁵

5.1.3 Trestné činy nedbalostní

Z legální definice vývojových stadií trestného činu mj. vyplývá, že příprava i pokus trestného činu jsou jednáním úmyslným (arg. „...**úmyslné** vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu...“, „...v **úmyslu** trestný čin spáchat...“). Po subjektivní stránce zásadně stačí nepřímý úmysl, tj. je-li pachatel alespoň srozuměn s tím, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem.⁹⁶ Jelikož v otázce zavinění je úmysl protikladem vůči nedbalosti, je nutné uzavřít, že příprava či pokus nedbalostního trestného činu nepřichází v úvahu.

5.1.4 Trestné činy záležející v úmyslném opomenutí

Jedná se o tzv. pravé omisivní delikty, což jsou trestné činy, které lze spáchat pouze opomenutím. Tyto je potřeba důsledně odlišit od nepravých omisivních deliktů, za které označujeme takové opomenutím spáchané delikty, které je možno spáchat konáním i opomenutím a které jsou ve skutkové podstatě zpravidla charakterizovány změnou na hmotném předmětu útoku nebo nebezpečím takové změny.⁹⁷ V obecné rovině je v této kategorii trestných činů vyloučen pokus (v případě trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 150 TZ 09 buď osoba povinna pomoc poskytnout buď pomoc poskytne a pak je beztrestná, nebo pomoc neposkytne a pak se dopustí tohoto trestného činu). Avšak zrovna u neposkytnutí pomoci si lze představit situaci nezpůsobitelného pokusu, kdy kolemjdoucí svědek dopravní nehody, při které na místě poškozený zemřel, bez poskytnutí pomoci pokračoval dál v chůzi

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. II. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3379. Oproti tomu srov. zejm. § 257 a § 258 TZ 09, které kriminalizují jen tam vyjmenované druhy pletich.

⁹⁵ KUČERA, Pavel. Trestné činy, jež nemohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 7-8, s. 49

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1576/2014

⁹⁷ ŘÍHA, Jiří. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 8, s. 227

od místa činu, ač mohl bez nebezpečí pro sebe nebo jiného onu pomoc poskytnout. Za jiný příklad pokusu pravého omisivního trestného činu může sloužit situace, kdy osoba povinná odvodem nastoupila cestu do vzdálené země (přečin neplnění odvodní povinnosti - § 370 TZ 09).⁹⁸

Uvedené příklady se zabývaly pouze pokusem, nikoli však přípravou. Odborná literatura k této otázce mlčí, pravděpodobně s ohledem na skutečnost, že příprava není v současných podmínkách u žádného z pravých omisivních deliktů trestná, a tudíž by se jednalo pouze o akademickou debatu. Pokud se přidržím příkladu neplnění odvodní povinnosti, tak by jako přípravné mohlo být posouzené takové jednání, kterým si pachatel zařizuje transport do vzdálené země, plánuje způsob cesty apod. Uzavřeme tedy, že u trestných činů záležejících v úmyslném opomenutí vývojové stadium zcela vyloučeno není, avšak případy jeho výskytu nebudou příliš časté.

5.1.5 Trestné činy verbální

Verbální trestné činy jsou takové trestné činy, které jsou spáchány pouhým slovním projevem. Jde například o vydírání (§ 175 TZ 09), pomluvu (§ 184 TZ 09), podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ 09) apod. Trestněprávní teorie zde nachází shodu v názoru na značně omezenou možnost pokusu verbálního trestného činu s poukazem na ráz a povahu trestného jednání (sdělení ve smyslu pomluvy, hanobení ve smyslu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob),⁹⁹ avšak zcela pokus těchto trestných činů nevylučuje. Lze si představit pokus pomluvy spáchaný tak, že pachatel hovoří do vypnutého mikrofону.¹⁰⁰ Jiným příkladem je pokus vydírání takového poškozeného, který nerozumí jazyku, kterým mu pachatel pod pohrůžkou těžké újmy sděluje své požadavky.

Pokud jde o přípravu verbálních trestných činů, opět narážím na mlčení odborné literatury, domnívám se, že ze stejných důvodů, jako u přípravy trestných činů záležejících v úmyslném opomenutí. Na rozdíl od předchozí kategorie trestných činů ovšem u verbálních trestných činů lze narazit na takové, u kterých je podle platného práva příprava trestná, např. vydírání podle § 175 odst. 3 písm. b) TZ 09. I v případech trestných činů, u kterých v současnosti není příprava trestná, si lze představit jednání, která jsou svou povahou

⁹⁸ KUČERA, Pavel. Trestné činy, jež nemohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 7-8, s. 50

⁹⁹ Např. KUČERA, Pavel. Trestné činy, jež nemohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 7-8, s. 51

¹⁰⁰ Tamtéž.

přípravná (pachatel v předvečer vystoupení píše projev hanobící jinou rasu). I v této kategorii trestných činů je dle mého názoru nutné dospět k závěru, že vývojové stadium zde není vždy vyloučeno.

6 Dokonaný trestný čin

V rámci tripartice vývojových stadií trestné činnosti je dokonaný trestný čin typově nejzávažnějším. Z pachatelova jednání vzešel následek předpokládaný danou skutkovou podstatou. Definicí trestného činu obsahuje § 13 odst. 1 TZ 09, podle kterého „*trestným činem je protiprávní čin, který zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Důvodová zpráva uvádí, že formální pojetí lépe reflektuje oddělení moci zákonodárné od moci soudní a výkonné, neboť vymezení trestných činů důsledně ponechává na Parlamentu.¹⁰¹

Toto formální pojetí trestného činu¹⁰² doplňuje, omezuje a v důsledku změkčuje hmotněprávní, materiální korektiv obsažený v § 12 odst. 2 TZ 09. Ten stanoví, že „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“ Druhý, procesněprávní korektiv formálního pojetí trestného činu představuje zásada oportunity vyjádřená v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ, podle které státní zástupce může zastavit trestní stíhání, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo. Pokud tytéž důvody vyplývají z výsledků vyšetřování, může státní zástupce věc odložit.

Odpověď na otázku, který z korektivů by měl být používán, lze nalézt v komentářové literatuře. Pokud orgán činný v trestním řízení dospěje k závěru, že skutek není z důvodu podle § 12 odst. 2 TZ 09 trestným činem, je namístě aplikovat hmotněprávní korektiv. Jestliže státní zástupce použije procesněprávní korektiv, pak se o trestný čin jedná, ale z důvodu naplnění předpokladů uvedených v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.¹⁰³ Kratochvíl tvrdí, že takový zdvojený způsob korekce formálního pojetí trestného činu není ku prospěchu věci a nastoluje otázku, podle kterých kritérií bude

---

¹⁰¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. [online]. psp.cz, [cit. 20. listopadu 2018] Dostupné na <<http://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

¹⁰² HERDOVÁ, Eva. *Co přináší nový trestní zákoník* [online]. epravo.cz, 25. února 2009 [cit. 17. října 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>>.

¹⁰³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád. Komentář. II. díl. 7. vydání*. Praha. C. H. Beck, 2013, s. 2202

orgán činný v trestním řízení postupovat.¹⁰⁴ Je potřeba částečně přisvědčit jeho názoru, neboť kritéria určující společenskou škodlivost činu se v TZ 09 nachází v § 39 odst. 2, v hlavě o trestních sankcích, nikoliv hlavě o trestní odpovědnosti, což lze minimálně považovat za matoucí, navíc kritéria společenské škodlivosti a předpoklady oportunity se v určité části překrývají. Domnívám se, že správné řešení je potřeba hledat v míře naplnění předmětných předpokladů, tedy např. byl-li následek, který vzešel z jednání pachatele, jen nepodstatný, je namíste aplikovat subsidiaritu trestní represe. Byl-li však onen následek závažnější, avšak státní zástupce má za to, že účelu trestního řízení již bylo dosaženo, je potřeba situaci vyřešit s poukazem na zásadu oportunity.

Situaci vyjasnilo až stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, dle něhož beztrestnost pachatele plynoucí z uplatnění zásady subsidiarity trestní represe z hlediska viny ve smyslu § 12 odst. 2 TZ 09 má přednost před procesním řešením případu ve smyslu § 172 odst. 2 písm. c) TR.¹⁰⁵

6.1 Protiprávnost

Z výše zmíněné legální definice trestného činu vyplývá protiprávnost jako první předpoklad toho, aby čin mohl být považován za trestný. Protiprávnost označuje Knapp jako rozpor s objektivním právem.¹⁰⁶ To mj. znamená, že nemůže být jedním právním odvětvím zakázáno jednání, které je jiným právním odvětvím dovoleno, neřku-li přikázáno, tehdy hovoříme o principu bezrozpornosti právního řádu.

6.2 Znaky uvedené v zákoně

Znaky uvedené v zákoně lze dělit do dvou skupin – na znaky obecné a typové. Obecné znaky jsou takové, které jsou pro všechny trestné činy shodné, neodlišují je od sebe navzájem.¹⁰⁷ Obecnými znaky trestného činu jsou věk pachatele (§ 25 TZ 09) a jeho přičetnost (§ 26 TZ 09). U mladistvých pachatelů je dalším obligatorním obecným znakem provinění jeho dostatečná rozumová a mravní vyspělost (§ 5 odst. 1 ZSM). Typové znaky

---

¹⁰⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír. Vybrané problémy obecné části návrhu trestního zákoníku z hlediska obhajoby (1. část). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 5, s. 16 - 17

¹⁰⁵ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu ultima ratio, ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012

¹⁰⁶ KNAPP, Viktor. *Teorie práva: Určeno pro posluchače 1. a 2. ročníku fakulty právnické*. 1. vydání. Plzeň. Západočeská univerzita, 1994, s. 43

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 16, č. 10, s. 40

trestného činu ve svém souhrnu tvoří skutkovou podstatu trestného činu, určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je od sebe navzájem.¹⁰⁸ Jde o objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku trestného činu.

6.2.1 Věk

§ 25 TZ 09 stanoví, že kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok věku, není trestně odpovědný. Předmětné ustanovení je potřeba vykládat v souvislosti s § 139 TZ 09, podle kterého kde tento zákon spojuje s uplynutím určité doby nějaký účinek, nezapočítává se do ní den, kdy nastala událost určující její začátek. Tedy v den patnáctých narozenin ještě člověk není způsobilým pachatelem trestného činu. Ode dne následujícího po dni patnáctých narozenin se trestní odpovědnost osoby posuzuje s ohledem na specifika ZSM,¹⁰⁹ ode dne následujícího po dni osmnáctých narozenin se její trestní odpovědnost již posuzuje plně podle TZ 09.

6.2.2 Příčetnost

§ 26 TZ 09 pouze stanoví, za jakých podmínek je osoba nepřičetná. Toto ustanovení říká, že „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*“ Příčetností se dle právní teorie rozumí subjektivní způsobilost být z hlediska duševních schopností pachatelem trestného činu.¹¹⁰ Aby pachatel byl přičetný, musí být v době jeho jednání zachovány obě složky příčetnosti, tj. složka rozpoznávací (rozpoznat protiprávnost činu), i složka ovládací (ovládat své jednání).

6.2.3 Rozumová a mravní vyspělost u mladistvých

Podle § 5 odst. 1 ZSM není trestně odpovědný takový mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání. Část právní teorie považuje rozumovou a mravní

---

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 144

¹⁰⁹ Srov. § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní právo hmotné. 8. přepracované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 160

vypělost jako obligatorní znak subjektu provinění,¹¹¹ jiná ji považuje pouze za speciální důvod nepřičetnosti, a to s poukazem na skutečnost, že ZSM vymezuje tuto podmíněnou trestní odpovědnost kritérii, jež jinak právní teorie a TZ 09 používá pro vymezení přičetnosti.¹¹² ZSM touto úpravou bere ohled na obecně známou skutečnost, že stupeň rozumové a mravní vypělosti u mladistvých je značně rozdílný.

6.2.4 Objekt trestného činu

Za objekt trestného činu jsou považovány v teorii i praxi abstraktní společenské zájmy, vztahy a hodnoty chráněné trestním zákoníkem, které se někdy souhrnně označují jako „právní statek“.¹¹³ Objekt trestného činu zpravidla nebývá v TZ 09 definován (výjimkou je např. rozvracení republiky podle § 310 TZ 09), a proto je ve většině případů nutné jej dovozovat výkladem. Objektem trestného činu vraždy je zájem na ochraně lidských životů, u trestného činu krádeže je jím zájem na ochraně vlastnictví. Od objektu trestného činu je nutné odlišit hmotný předmět útoku, jímž jsou ti konkrétní lidé nebo věci, na které pachatel trestného činu útočí, čímž zasahuje objekt trestného činu.¹¹⁴ Změna na hmotném předmětu útoku se nazývá účinek.¹¹⁵

6.2.5 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu je tvořena obligatorně třemi složkami, kterými jsou jednání, následek a příčinný vztah (kauzální nexus) mezi nimi.

Jednáním chápeme projev vůle pachatele ve vnějším světě jako vědomé činnosti člověka zaměřené na dosažení určitého cíle. V jednání se spojuje vnitřní složka (vůle) se složkou vnější (projev vůle).¹¹⁶ Chybí-li byť jen jedna složka, nejde o jednání a trestní odpovědnost nenastává.

Následek je porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem.¹¹⁷ Druh následku je jedním z kritérií třídění trestných činů, a to na trestné činy poruchové a trestné

---

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 16, č. 10, s. 40

¹¹² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 38

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 152

¹¹⁴ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 173

¹¹⁵ Tamtéž, s. 174

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 157

¹¹⁷ Tamtéž, s. 160

činy ohrožovací. Následek je třeba odlišit od již zmíněného účinku, neboť ne všechny trestné činy mají hmotný předmět útoku. To je ostatně dalším kritériem třídění trestných činů, tentokrát na materiální (výsledčné) a formální (čistě činnostní).¹¹⁸

Příčinný vztah vychází z teorie podmínky a je založen na tom, že příčinou je každý jev, bez něhož by jiný jev vůbec nenastal nebo by alespoň nenastal tím způsobem, jakým nastal (*conditio sine qua non*).¹¹⁹ Pachatel tedy může být brán k odpovědnosti jen v případě, že trestněprávně relevantní následek svým jednáním zavinil.

6.2.6 Subjekt trestného činu

Pachatele trestného činu definuje ustanovení § 22 odst. 1 TZ 09, podle něhož „*Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*“ Pachatelem – právnickou osobou je právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem způsobem uvedeným v tomto zákoně.¹²⁰ Pachatel, ať už je jím fyzická, či právnická osoba, musí být trestně odpovědný. Musí tedy dosáhnout požadovaného věku, musí být přičetný, a v případě mladistvého pachatele též dostatečně rozumově a mravně vyspělý. O těchto aspektech bylo již pojednáno výše.

6.2.7 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka charakterizuje trestný čin z hlediska jeho vnitřní stránky, z pohledu psychiky pachatele. Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění.¹²¹ Zavinění je vnitřní vztah pachatele k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin.¹²² TZ 09 rozlišuje dvě formy zavinění, úmyslné a nedbalostní. Obecně platí, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.¹²³

---

¹¹⁸ Tamtéž, s. 162

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1626/2015

¹²⁰ § 8 odst. 1 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů

¹²¹ HERCZEG, Jiří. In ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní právo hmotné. 8. přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016, s. 179

¹²² Tamtéž, s. 180

¹²³ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

7 Vývojová stadia trestné činnosti za účinnosti TZ 61

7.1 Příprava

TZ 61 v původním znění § 7 odst. 1 vymezoval přípravu jako „*Jednání pro společnost nebezpečné, které záleží v organizování trestného činu, v opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k trestnému činu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, je přípravou k trestnému činu, jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání trestného činu.*“ Koncepce přípravy jako obecné formy trestné činnosti byla i v rámci socialistické právní vědy předmětem časté kritiky, zejména pro obtíže spojené s dokazováním, zda se jedná o jednání přípravné, či indiferentní, pro obecně nízký stupeň nebezpečnosti přípravy pro společnost, jakož i pro nízkou používanost v praxi.¹²⁴ Za zmínku stojí skutečnost, že v rámci zemí tzv. východního bloku, bylo Československo společně se Sovětským svazem jedinými zeměmi, v jejichž právních rádech byla zakotvena příprava jako obecná forma trestné činnosti.¹²⁵ Za pozitivní naopak považují, že toto ustanovení nebylo v praxi příliš používáno.

Novelou zákonem č. 175/1990 Sb. došlo v dosavadní definici přípravy za slovo „organizování“ ke vložení pasáže „zvláště závažného (§ 41 odst. 2)“¹²⁶, čímž došlo k opuštění této koncepce. Příprava tedy zůstala trestnou pouze u zvláště závažných trestných činů, což byly trestné činy taxativně vypočtené v § 62 TZ 61, mezi něž patřila např. vlastizrada, rozvracení republiky, vražda apod., a ty úmyslné trestné činy, na něž tento zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let.¹²⁷ Po dobu trvání účinnosti TZ 61 zůstala příprava trestná u všech zvláště závažných trestných činů, nikoli pouze u těch, u kterých to TZ 09 stanoví ve zvláštní části dnes.¹²⁸

Ustanovení o trestání přípravy, zániku trestnosti přípravy a o kvalifikované přípravě v nezměněné podobě zákonodárce převzal do dnešního TZ 09.

7.2 Pokus

Pokus trestného činu jako obecnou formu trestné činnosti normoval TZ 61 jako „*jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a*

¹²⁴ ROTYKA, Pavel. Příprava trestného činu. *Socialistická zákonnost*, 1978, roč. 26, č. 1, s. 40 - 41

¹²⁵ Tamtéž, s. 43

¹²⁶ Bod 2. části A článku I. zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

¹²⁷ § 41 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 175/1990 Sb.

¹²⁸ Srov. dnešní dikci § 20 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů „...je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví...“

jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.“¹²⁹ Toto vymezení pokusu trestného činu zůstalo stejné po celou dobu trvání účinnosti TZ 61. Lze říci, že kromě znaku nebezpečnosti jednání pro společnost zůstala právní úprava pokusu trestného činu nezměněna, a to i po rekodifikaci trestního práva hmotného. O znaku nebezpečnosti pro společnost bude pojednáno v podkapitole o dokonaném trestném činu za účinnosti TZ 61.

Již zmiňovanou novelou zákonem č. 175/1990 Sb., bylo soudu dáno právo snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby i pachateli pokusu trestného činu,¹³⁰ když původní úprava TZ 61 dávala soudu toto právo jen při trestání pachatele přípravy trestného činu.¹³¹ Tyto okolnosti musel soud v rozsudku odůvodnit z hlediska, proč právě v tomto konkrétním případě by bylo použití nesnížené trestní sazby pro pachatele nepřiměřeně přísné a jak by bylo dosaženo v takovém případě účelu trestu.¹³² V takřka nezměněné podobě tuto novelizovanou verzi mimořádného snížení trestu odnětí svobody zákonodárce převzal do § 58 odst. 5 TZ 09. Ostatní ustanovení o trestání pokusu, zániku trestní odpovědnosti za pokus a kvalifikovaný pokus, obdobně jako u přípravy, byla v takřka nezměněné podobě převzata do TZ 09.

7.3 Exkurz: dokonaný trestný čin za účinnosti TZ 61

Trestným činem se podle § 3 odst. 1 TZ 61 rozuměl „...*pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.*“ Tato definice zůstala po celou dobu účinnosti TZ 61 nezměněna. Z této definice vyplývá podstatný rozdíl oproti dnešnímu pojetí trestného činu, a sice, že znak nebezpečnosti činu pro společnost byl pojmovým znakem trestného činu, zatímco v poměrech TZ 09 plní znak společenské škodlivosti toliko materiální korektiv formálního pojetí trestného činu. TZ 61 dále stanovil, že čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.¹³³ Tedy pojetí trestného činu za doby TZ 61 bylo materiálně - formální.¹³⁴ K trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin po dobu účinnosti TZ 61 tedy nestačilo naplnění formálních znaků trestného činu, skutek musel vykazovat vyšší stupeň nebezpečnosti pro

¹²⁹ § 8 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona

¹³⁰ § 40 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 175/1990 Sb.

¹³¹ § 40 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona

¹³² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákon. Komentář. Díl I.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 81

¹³³ § 3 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona

¹³⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír. K materiálnímu pojetí trestného činu ve světle jednoho rozhodnutí Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 7, s. 325

společnost, než nepatrný. Tyto formální a materiální podmínky činu nebylo možné směřovat, zaměřovat, ani vzájemně nahrazovat.¹³⁵ Právní úprava TZ 61 a souvisejících předpisů rozlišovala několik stupňů nebezpečnosti činu pro společnost, s nimiž spojovala rozdílné právní důsledky.

V obhajobě obviněných z trestných činů ve vývojových stadiích se objevovala argumentace větší vzdálenosti přípravy od dokonání trestného činu, absence škodlivého následku a s tím související nízká nebezpečnost takového jednání pro společnost.¹³⁶ V obecné rovině by bylo možné s takovými argumenty souhlasit, avšak zrovna v citovaném případě, kdy byl pachatel odsouzen za přípravu tzv. nájemné vraždy, byly dle mého názoru tyto argumenty shledány nepřipadnými. Jinak by tomu mohlo být v případě dokonané krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) TZ 61, které se pachatel dopustil tím, že odcizil v obchodním domě lepidlo v hodnotě 18,80,- Kč, ač byl v posledních třech letech za krádež dvakrát odsouzen a potrestán, s ohledem na zanedbatelnou hodnotu odcizené věci, následnému doznání a vrácení ukradené věci.¹³⁷

Dalším relevantním stupněm nebezpečnosti činu pro společnost byl menší stupeň. Podle § 24 odst. 1 TZ 61 bylo možné od potrestání pachatele, který spáchal trestný čin menší nebezpečnosti pro společnost, jeho spáchání litoval a projevoval účinnou snahu po nápravě, upustit, jestliže vzhledem k povaze spáchaného činu a k dosavadnímu životu pachatele bylo lze důvodně očekávat, že již projednání věci před soudem postačí k jeho nápravě.¹³⁸ Tento instrument býval hojně využíván v případech ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 TZ 61, kdy často šlo o případy, kdy útok pachatele byl vyprovokován urážlivým nebo jinak nevhodným jednáním poškozeného, přičemž následek byl méně závažný, někdy i na samé hranici tohoto znaku.¹³⁹

Podle § 6 odst. 2 ZSM ve znění účinném do 31. 12. 2009 platilo, že čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, není proviněním, jestliže je spáchán mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.¹⁴⁰ Dle odborné literatury se např. u provinění vraždy podle § 219 TZ 61 mohlo jednat o některé případy překročení mezí nutné obrany nebo krajní nouze.¹⁴¹ Malý stupeň nebezpečnosti činu pro společnost též zmiňoval § 294 TZ 61, podle něhož nebyl trestný čin, který vykazoval znaky trestného činu nenastoupení služby

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 1997, sp. zn. 2 Tzn 56/97

¹³⁶ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1267/2011

¹³⁷ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 11. 3. 1998, sp. zn. 8 To 112/98

¹³⁸ § 24 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona

¹³⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/85

¹⁴⁰ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění zákona č. 129/2008 Sb.

¹⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 57

v ozbrojených silách nebo některého z trestných činů vojenských, na které TZ 61 stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala tři léta.¹⁴²

Byl-li stupeň nebezpečnosti činu pro společnost velmi vysoký, mohl soud za jeho spáchání uložit výjimečný trest odnětí svobody na patnáct až do dvaceti pěti let.¹⁴³ Velmi vysoký stupeň nebezpečnosti pro společnost praxe shledala v případě, kdy pachatel svým jednáním naplnil více znaků kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, u něhož zákon uložení výjimečného trestu umožňuje.¹⁴⁴

Mimořádně vysoký stupeň nebezpečnosti činu pro společnost TZ 61 spojoval s možností uložení dalšího výjimečného trestu, a to do účinnosti novely zákonem č. 175/1990 Sb. trestu smrti,¹⁴⁵ po účinnosti této novely trestem odnětí svobody na doživotí.¹⁴⁶ Tento stupeň představoval čin obzvlášť závažný, který se vymykal obvyklým měřítkům.¹⁴⁷ Mimořádně vysoký stupeň nebezpečnosti činu pro společnost byl dán za splnění alespoň jedné z následujících podmínek: zvlášť zavrženíhodný způsob provedení činu, zvlášť zavrženíhodná pohnutka, zvlášť těžký a těžko napravitelný následek.¹⁴⁸

Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost byl určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.¹⁴⁹ Ačkoli v textu ustanovení je uvedeno „zejména“, tj. demonstrativní výčet, prakticky tento výčet kryje všechny v úvahu přicházející faktory, na nichž společenská nebezpečnost závisí.¹⁵⁰

---

¹⁴² § 294 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 52/2009 Sb.

¹⁴³ § 29 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 52/2009 Sb.

¹⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 3. 2011, sp. zn. 6 To 19/2011

¹⁴⁵ § 29 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 84/1990 Sb.

¹⁴⁶ § 29 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 52/2009 Sb.

¹⁴⁷ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákon. Komentář. Díl I.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 258

¹⁴⁸ § 29 odst. 3 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 52/2009 Sb.

¹⁴⁹ § 3 odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákon. Komentář. Díl I.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 258

8 Vývojová stadia trestné činnosti v německém právu

Základním pramenem německé právní úpravy vývojových stadií trestné činnosti, jakož i trestního práva vůbec, je StGB. StGB rozeznává následující vývojová stadia: přípravu (die Vorbereitung), pokus (der Versuch), dokonání (die Vollendung) a dokončení (die Beendigung).¹⁵¹ Komparaci s německou právní úpravou jsem zvolil z toho důvodu, že česká (nejen trestní) právní úprava v mnoha případech vychází z právní úpravy německé, ostatně důvodová zpráva k TZ 09 opakovaně odkazuje na úpravu v StGB. Tato skutečnost mě vede k závěru, že v německé úpravě lze nalézt jak společné, tak rozdílné rysy v úpravě jednotlivých právních institutů.

8.1 Příprava

Ač německá odborná literatura považuje přípravu za vývojové stadium trestné činnosti, její definici a komplexní úpravu v obecné části StGB nenajdeme. Pro definici je potřeba sáhnout do odborné literatury, která vymezuje přípravu jako „*činnost, která je určena k vytvoření vhodných podmínek pro spáchání plánovaného trestného činu, ale nespěje k bezprostřednímu naplnění skutkové podstaty.*“¹⁵² Jen kusým způsobem se z ustanovení obecné části StGB přípravy dotýká § 30 StGB, který stanoví, že jako podle předpisů o pokusu zločinu bude trestán, kdo se pokusí přimět jiného, aby spáchal zločin, nebo se k němu pokusí navádět, projeví souhlas, přijme nabídku jiného nebo se dohodne s jiným na spáchání zločinu nebo k němu bude navádět. Ustanovení též zakotvuje obligatorní zmírnění trestu odnětí svobody a možnost upuštění od potrestání, o kterých bude pojednáno níže. Ačkoliv německý zákonodárce označil tento institut za pokus účastenství (der Beteiligungsversuch), fakticky jde o přípravné jednání. Tato úprava se ostatně shoduje s některými formami přípravy podle české úpravy, jmenovitě s organizátorstvím a návodem.

Upustit od potrestání pachatele pokusu účastenství lze za podmínek § 31 StGB. Takový pachatel musí odstoupit od úmyslu přesvědčit jiného ke spáchání zločinu a odstranit nebezpečí, že jiný tento zločin spáchá, nebo poté, co projevil vůli spáchat zločin, z tohoto úmyslu odstoupit, nebo poté, co se již na spáchání zločinu domluvil či jiného ke spáchání zločinu přesvědčil, zločinu zabránit. Přičemž pokud nedojde k dokonání zločinu bez přičinění pachatele upouštějícího od pokusu účastenství, nebo je-li zločin dokonán nezávisle na jeho

---

¹⁵¹ GROPP, Walter. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 2005, s. 303

¹⁵² LACKNER, Karl, KÜHL, Kristian. *Strafgesetzbuch. Kommentar*. München. C. H. Beck, 2004, s. 145

dřívějším přičinění, postačí k beztrestnosti pachatele jeho dobrovolná a vážně míněná snaha zločinu zabránit. I zde lze nalézt podobnost s českou úpravou zániku trestnosti přípravy s tím rozdílem, že v německé úpravě stačí za určitých okolností i vážně míněná snaha zločinu zabránit. V českých poměrech by se mohlo jednat toliko o výslovně neuvedenou polehčující okolnost.

Zvláštní způsoby přípravy upravuje zvláštní část StGB jako samostatné trestné činy. Mezi ně patří např. příprava velezrady (§ 83 StGB), příprava padělání peněz a cenin (§ 149 StGB), či příprava padělání úředních dokladů (§ 275 StGB).

8.2 Pokus

Pokusu je v StGB věnován druhý titul druhého oddílu obecné části. Podle § 22 StGB se o trestný čin pokusí ten, kdo podle své představy o činu bezprostředně přistoupí k naplňování skutkové podstaty. Rozhodnutí předpokládá naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty, tedy nikoli pouze takový záměr. Pro realizaci rozhodnutí je potřeba alespoň začít vykonávat trestné jednání.¹⁵³ Toto započetí trestného jednání je okamžikem, kdy se z do té doby přípravného, a tedy v zásadě beztrestného jednání pachatele, stalo jednání pokusné. Ač to výslovně StGB nestanoví, lze dovodit z povahy věci, že další podmínkou, aby skutek mohl být posouzen jako pokus, je nedostatek dokonání.

8.2.1 Specifické druhy pokusu

Nezpůsobilý pokus. Je dán tehdy, jestli pachatel ze značného nedostatku rozumu nerozpoznal, že pokus vůbec nemohl vést k dokonání činu vzhledem k povaze předmětu, na němž měl být čin spáchán, nebo prostředku, kterým měl být čin spáchán.¹⁵⁴ Značným nedostatkem rozumu jsou podle odborné literatury situace, kdy pachatel navzdory nezpůsobilosti pokusu považuje úspěch činu za možný, protože vychází z absurdních předpokladů o obecně známých skutečnostech.¹⁵⁵ Rovněž i německé trestní právo rozlišuje pokus na nezpůsobilém předmětu útoku, pokus nezpůsobilými prostředky a pokus nezpůsobilým subjektem.

---

¹⁵³ LACKNER, Karl, KÜHL, Kristian. *Strafgesetzbuch. Kommentar*. München. C. H. Beck, 2004, s. 146

¹⁵⁴ KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové republiky Německo*. [online]. Beck-online.cz [cit. 9. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrpxe4byfzygmmrt>>.

¹⁵⁵ GÖSSEL, Karl Heinz. In ZIPF, Heinz (ed). *Strafrecht Allgemeiner Teil. Teilband 2: Erscheinungsformen des Verbrechens und Rechtsfolgen der Tat*. Heidelberg. C. F. Müller, 2014, s. 105

Kvalifikovaný pokus. Tento specifický druh pokusu není v StGB upraven. Německá trestněprávní teorie rozlišuje tři druhy kvalifikovaného pokusu, a to

- a) pokus kvalifikovaného trestného činu, při kterém dojde jen k naplnění základní skutkové podstaty,
- b) pokus základní skutkové podstaty s naplněním kvalifikované skutkové podstaty z nedbalosti,
- c) pokus kvalifikovaného trestného činu, při kterém nedojde ani k naplnění základní skutkové podstaty.¹⁵⁶

Ad a) Jde o případ obdobný českému § 18 odst. 3 TZ 09, proto odkazují na podkapitolu o kvalifikovaném pokusu v české trestněprávní úpravě. Rozdílně od české úpravy jsou v Německu takové případy trestány jako jednočinný souběh pokusu kvalifikovaného trestného činu a dokonané základní skutkové podstaty.¹⁵⁷

Ad b) Jde o obdobu českého pravidla obsaženého v § 17 TZ 09, to však platí jen za předpokladu, je-li pokus toho kterého trestného činu podle německého práva trestný. K tomu srov. podkapitolu o trestnosti pokusu.

Ad c) V takovém případě je pachatel trestný pro pokus kvalifikovaného trestného činu, protože rozdílně od případu ad a) zde není žádný sbíhající se trestný čin.

8.2.2 Trestnost pokusu

V německé právní úpravě není pokus obecnou formou trestné činnosti. Podle § 23 odst. 1 StGB platí, že pokus zločinu (das Verbrechen) je trestný vždy, pokus přečinu (das Vergehen) jen tehdy, pokud to zákon výslovně stanoví. Zločiny jsou podle § 12 odst. 1 StGB protiprávní činy, které jsou trestány trestem odnětí svobody v minimální délce trvání jednoho roku, přečiny jsou podle § 12 odst. 2 StGB protiprávní činy, za jejichž spáchání lze uložit trest odnětí svobody kratšího trvání nebo trest peněžitý. V konečném důsledku tedy není podle německé úpravy příliš mnoho trestných činů, jejichž pokus by nebyl trestný. Příkladem trestného pokusu přečinu je svádění ke křivé výpovědi podle § 160 StGB ve variantě svádění jiného k učinění nepravdivého místopřísežného prohlášení nebo aby křivě nepřisežně vypovídal.

---

¹⁵⁶ GROPP, Walter. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 2005, s. 317 - 318

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 317

8.2.3 Trestání pokusu

Německý zákonodárce výslovně připouští možnost mírnějšího trestání pokusu s poukazem na § 49 odst. 1 StGB, nicméně partie o pokusu neobsahuje žádná kritéria, na základě kterých by tak soud měl činit. Bude tedy nutné vycházet z obecných pravidel pro určení výměry trestu odnětí svobody obsažených v § 46 odst. 2 StGB (pohnutka a cíl pachatele, míra porušení povinnosti, způsob provedení a zaviněné následky činu apod.). Zmírnění trestání pokusu je upraveno pro trest odnětí svobody a trest peněžitý. Místo trestu odnětí svobody na doživotí může být pachateli pokusu uložen trest odnětí svobody o nejnižší výměře tří let, v případě dočasného trestu odnětí svobody (bei der zeitigen Freiheitsstrafe) může horní hranice trestní sazby činit nejvýše tři čtvrtiny základní trestní sazby, totéž platí pro počet denních sazeb u peněžitého trestu. Další případy zvýšené nejnižší výměry trestu uvedené v § 49 odst. 1 StGB se uplatňují pouze ve vztahu k omezeným okruhům pachatelů podle WStG a ZDG,¹⁵⁸ a vzhledem ke specifčnosti této problematiky o nich nebude v této práci pojednáno.

Úprava nezpůsobilého pokusu (§ 23 odst. 3 StGB) dává soudu právo pro nezpůsobilost takového pokusu upustit od potrestání pachatele, nebo dle svého uvážení trest zmírnit. Část německé právní vědy tento institut nazývá „Trottelprivileg“ a doporučuje tohoto práva používat jen v extrémních případech.¹⁵⁹

Pachatel pokusu (jiného než nezpůsobilého) může též za podmínek § 24 StGB docílit upuštění od potrestání. Úprava se do značné míry shoduje s upuštěním od potrestání pachatele pokusu účastenství, rovněž k beztrestnosti postačí dobrovolné upuštění od dalšího provádění zločinu či zabránění jeho dokonání. Není-li zločin dokonán bez přičinění od pokusu pouštějícího pachatele, v případě plurality pachatelů též, je-li zločin dokonán nezávisle na pachatelově přispění činu, postačí pachateli k beztrestnosti též dobrovolná a vážná snaha zabránit dokonání zločinu. Dle odborné literatury je takové upuštění od potrestání obligatorní, tím ovšem není dotčena trestnost výše zmíněného kvalifikovaného pokusu.¹⁶⁰

8.3 Dokonání a dokončení trestného činu

O dokonání trestného činu jde tehdy, jestliže pachatel naplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu.¹⁶¹ Naopak dokončení je dáno v případě, kdy pachatel od jednání po

¹⁵⁸ LACKNER, Karl, KÜHL, Kristian. *Strafgesetzbuch. Kommentar*. München. C. H. Beck, 2004, s. 299

¹⁵⁹ TOFAHRN, Sabine. *Strafrecht Allgemeiner Teil II: Unterlassungsdelikt, Versuch, Täterschaft und Teilnahme, Konkurrenzen*. Heidelberg. C. F. Müller, 2013, s. 3

¹⁶⁰ GROPP, Walter. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 2005, s. 335

¹⁶¹ LACKNER, Karl, KÜHL, Kristian. *Strafgesetzbuch. Kommentar*. München. C. H. Beck, 2004, s. 144

dokonání trestného činu již upustí.¹⁶² U některých trestných činů mohou tyto momenty splývat, u jiných tomu tak nebude. Například trestný čin loupeže podle § 249 StGB je dokonán použitím násilí či pohrůzkou okamžitého ohrožení na životě či tělu poškozeného v úmyslu zmocnit se cizí věci. Dokončen však zpravidla bude, až se pachatel po dosažení svého cíle ukryje, odnese věc na bezpečné místo apod. Správné určení dokončení trestného činu je důležité pro počítání promlčení, neboť podle § 78a StGB promlčecí doba začíná běžet okamžikem dokončení trestného činu, u výsledečných trestných činů začíná nastoupením účinku.

Pojetí trestného činu v německé právní úpravě je, bráno striktně podle zákonné úpravy, formální. Výkladové ustanovení § 11 StGB, konkrétně odst. 1 bod 5, uvádí, že trestný čin je takový čin, který naplňuje skutkovou podstatu uvedenou v trestním zákoně. Explicitní ustanovení o materiálním korektivu trestného činu v německém trestním právu hmotném neexistuje. Tuto roli plní princip oportunity zakotvený v § 153 StPO. Je-li vedeno trestní stíhání pro přečin, může státní zastupitelství se souhlasem soudu příslušného k hlavnímu líčení upustit od pokračování v trestním stíhání, pokud by vina obviněného byla považována za malou a není dán veřejný zájem na pokračování v trestním stíhání. Souhlas soudu se nevyžaduje pro přečin, za jehož spáchání se nezvyšuje nejnižší výměra trestu a jehož důsledky jsou malé. Pokud jde o kritéria malé viny, tato by měla být shodná s kritérii o výměře trestu odnětí svobody,¹⁶³ chybějící veřejný zájem může být dán v případech, kdy trestným činem nebyla způsobena žádná nebo jen minimální škoda, nebo nad rámec ustanovení § 23 odst. 3 StGB i případy nezpůsobilého pokusu. Princip oportunity též plní funkci procesní ekonomie a odstraňuje tvrdost formálního pojetí trestného činu.

---

¹⁶² GROPP, Walter. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 2005, s. 304

¹⁶³ Viz podkapitola 6.2.3 o trestání pokusu

9 Srovnání právních úprav a úvahy de lege ferenda

9.1 Příprava

Z vývoje právní úpravy přípravy lze seznat celkový příklon k její dekriminalizaci. V původním znění TZ 61, a to až do novely zákonem č. 175/1990 Sb., byla příprava obecnou formou trestné činnosti. Po této novele byla příprava trestnou „pouze“ u všech zvlášť závažných zločinů, po přijetí TZ 09 se tak stalo pouze u takových zvlášť závažných zločinů, u kterých to TZ 09 ve zvláštní části výslovně stanovil. Tyto změny s sebou přinesly vyšší nároky pro posouzení, zda je příprava u toho kterého trestného činu trestná, když od účinnosti TZ 09 je nutné zkoumat, zda příprava směřuje ke spáchání zvlášť závažného zločinu, a zda je ve zvláštní části TZ 09 stanovena trestnost přípravy takového zvlášť závažného zločinu.

Neúměrně široký rozsah trestnosti přípravy v původním znění TZ 61 považuji za přepínání trestní represe, a tudíž nežádoucí jev. Na druhou stranu si jen stěží dokážu představit zavedení německého modelu trestnosti přípravy. Vzhledem k omezování trestnosti přípravy a skutečnosti, že příprava je stadiem trestného činu nejvzdálenějším dokonání, bych jako další krok v tendenci zmírňování trestnosti přípravy podpořil změnu obecného pravidla o její trestnosti spočívající v tom, že trestní sazby trestu odnětí svobody za přípravu by byly sníženy na polovinu, tak, jak to stanoví pro trestní opatření trestu odnětí svobody u mladistvých § 31 odst. 1 ZSM,¹⁶⁴ ovšem bez stanovení maximálních horních hranic tohoto trestu, přičemž ustanovení o mimořádném zvýšení či snížení trestu odnětí svobody by zůstaly i nadále zachovány. Taková úprava trestnosti přípravy by dle mého názoru výstižněji reflektovala (v obecné rovině) a priori nižší společenskou škodlivost přípravy a její vzdálenost od dokonání trestného činu.

Větší problémy přináší provázanost forem účastenství a přípravy a akcesorita účastenství. Na příkladech jsem demonstroval problematické důsledky akcesority účastenství, kdy účastník při stejném či obdobném jednání jednou neodpovídá vůbec, jindy jen za přípravu, jindy jako účastník na dokonaném trestném činu, a někdy za účastenství na jiném trestném činu, který je ve skutečně spáchaném trestném činu obsažen. Taková úprava akcesority účastenství nepřinášela problémy za dob přípravy jako obecné formy trestné činnosti. Odstranění těchto problémů navrácením se k úplné trestnosti přípravy také nepovažuji za správné řešení. Jednak z důvodů výše zmíněného rozšiřování trestní represe,

---

¹⁶⁴ Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok.

kteřá by dopadla i na přípravná jednání odlišná od forem účastenství, druhak též pro skutečnost, že obecná trestnost přípravy byla předmětem kritiky i ze strany socialistické právní vědy. Možné řešení lze najít v převzetí německé úpravy pokusu účastenství, kdy v případě, že by účastník podle stávající právní úpravy nebyl trestně odpovědný z důvodu na straně hlavního pachatele, popř. by byl odpovědný za jiný trestný čin, tak by odpovídal za pokus té které formy účastenství na činu, kterého se účastnit chtěl. Taková úprava by měla i za následek, že by si praxe nemusela nadále „pomáhat“ při trestání nadbytečného návodu jako pomoci. Jelikož by šlo o jednání vykazující obdobnou společenskou škodlivost jako příprava, i zde bych považoval za žádoucí obligatorní snížení hranic trestní sazby trestu odnětí svobody. Byť by touto úpravou došlo k rozšíření trestní represe, domnívám se, že by mnou navrhovaná úprava lépe vyhověla zásadě nullum crimen sine lege certa a kvalifikování obdobných jednání obdobně.

9.2 Pokus

Od nabytí účinnosti TZ 61 prošla právní úprava pokusu pouze dvěma významnými novelami, a to zákonem č. 175/1990 Sb., který dal soudu právo snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby i pachateli pokusu trestného činu,¹⁶⁵ když původní úprava TZ 61 dávala soudu toto právo jen při trestání pachatele přípravy trestného činu,¹⁶⁶ a dále rekodifikací trestního práva hmotného, který opustil formálně-materiální pojetí trestného činu, o čemž bude pojednáno v podkapitole o dokonaném trestném činu.

Úpravě pokusu lze vytknout, že ze zákonné definice zcela určitě nevyplývá, zda tato zahrnuje i nezpůsobilý pokus či nikoli. Totéž obdobně platí pro nezpůsobilou přípravu, avšak s přípravou není spojen bezprostřednostní směr ke spáchání trestného činu a tento problém tudíž nevzniká. Gramatickým výkladem sousloví „bezprostředně směřuje ke spáchání trestného činu“ lze dospět k závěru, že nikoliv, což nekoresponduje se soudní praxí, která považuje nezpůsobilý pokus za trestný. Říha navrhuje tento nedostatek řešit přidáním sousloví „podle představ pachatele“ do legální definice pokusu, což by navazovalo na dosavadní závěry soudní praxe.¹⁶⁷ S tímto postupem souhlasím. Pro případy nezpůsobilého pokusu bych navrhol po vzoru výše zmíněného ustanovení pro přípravu snížení trestních sazeb na polovinu, a to ze stejných důvodů, jakými je argumentováno u přípravy. Stávající úpravu

---

¹⁶⁵ § 40 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění zákona č. 175/1990 Sb.

¹⁶⁶ § 40 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona

¹⁶⁷ ŘÍHA, Jiří. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009. Trestněprávní sekce*. Praha: Leges, 2009, s. 43 - 44

nezpůsobilého pokusu považují vzhledem k otazníkům nastíněným v této práci za příliš stručnou. Inspirovat se lze též v právní úpravě německé, která obsahuje speciální ustanovení o definici nezpůsobilého pokusu. Naopak bych nenavrhoval převzetí německé úpravy omezené trestnosti pokusu, neboť s ohledem na rozdílný způsob diferencování přečinu a zločinu v českém a německém trestním právu by tak byl podstatný počet trestných činů s úplnou beztrestností pokusu.

9.3 Dokonaný trestný čin

Největší změnou prošla úprava dokonaného trestného činu, kdy materiální znak trestného činu z TZ 61 se stal toliko korektivem formálního pojetí trestného činu v TZ 09. To přineslo otázku, jaký je skutečný význam subsidiarity trestní represe. Zda se jedná pouze o interpretační pravidlo, nebo o rovnocenný znak trestného činu se znakem formálním, což by znamenalo formálně-materiální pojetí trestného činu pouze s novou terminologií.¹⁶⁸ Již zmiňované stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012 odpovědělo i na tuto otázku. Podle něj je trestným činem v zásadě každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v TZ 09 a subsidiarita trestní represe by měla najít uplatnění pouze v případech, které neodpovídají ani nejméně závažným, běžně se vyskytujícím případům takového trestného činu, přičemž toto by se mělo vztahovat zejména na některé trestné činy majetkové, hospodářské, či jiné případy zasahující převážně do soukromých vztahů mezi jinak rovnými subjekty.¹⁶⁹ Citované stanovisko dále výslovně vylučuje aplikaci subsidiarity trestní represe u zvláště závažných zločinů a v obecné formě u zločinů.

Domnívám se, že tento poměrně restriktivní výklad subsidiarity trestní represe by měl být přehodnocen. Nejvyšším soudem zvolený výklad totiž ve svém důsledku podporuje nadužívání prostředků trestního práva, a to dle mého názoru i v případech, kdy postačí uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Těmi mohou být vedle soukromoprávních předpisů též předpisy přestupkového práva. Zejména tzv. rekonstrukce přestupkového práva, tj. zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, oproti předchozí úpravě přinesla dle odborné

---

¹⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. K pojmu trestného činu v novém trestním zákoníku. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009. Trestněprávní sekce*. Praha: Leges, 2009, s. 25

¹⁶⁹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu ultima ratio, ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012

veřejnosti ucelenější úpravu správního trestání.¹⁷⁰ Rovněž nelze opominout ustálenou judikaturu, podle které je obvinění z přestupku totéž, co trestní obvinění ve smyslu čl. 6 EÚLP, a tedy i takovému obviněnému náleží minimální práva dle čl. 6 odst. 3 písm. a) až e) EÚLP (např. právo být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu, mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby apod.).¹⁷¹ Dalším argumentem pro menší míru užívání prostředků trestního práva je fakt, že dne 1. 10. 2016 nabyla účinnosti část zákona č. 204/2015 Sb., která zavedla do českého právního řádu evidenci přestupků vedenou Rejstříkem trestů. V případě, že by se pachatel skutků, které by byly dle mnou navrhovaného pohledu primárně postihovány jako přestupky, dopouštěl opakovaně, bylo by možné na takového recidivistu již působit prostředky trestního práva. V neposlední řadě je postih cestou přestupkového práva příznivější jak pro pachatele, neboť s postihem za přestupek nejsou zpravidla spojeny společensky difamující účinky a pachateli nekomplikuje přístup k provozování živnosti a mnoha druhům zaměstnání, jako v případě odsouzení za trestný čin, tak i pro orgány činné v trestním řízení, neboť ty s úbytkem případů, které jsou dnes považovány za trestné činy, byť méně společensky škodlivé, by mohly věnovat více úsilí objasňování závažnější kriminality.

Uvedené závěry jsou plně aplikovatelné i na pokus a přípravu, snad vzhledem k jejich typově menší míře společenské škodlivosti je i více žádoucí je posuzovat ve shora nastíněném duchu.

U německé úpravy dokonání trestného činu považuji za pozitivní, že rozdílně od české pracuje pouze s jedním korektivem formálního pojetí trestného činu, což dodává právní úpravě na přehlednosti, a eliminuje možné spekulace o tom, za jakých podmínek uplatnit jaký korektiv, jako tomu bylo v právní úpravě české. Přičemž německá úprava principu oportunité v sobě obsahuje i pravidlo obdobné české subsidiaritě trestní represe.

K úpravě dokonání trestného činu v TZ 09 nemám výhrad, avšak větší problém spatřuji v současném restriktivním pohledu na zásadu subsidiarity trestní represe.

---

¹⁷⁰ Např. JEMELKA, Luboš. In JEMELKA, Luboš (ed). *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. Praha: C. H. Beck, 2017, s. IX

¹⁷¹ Např. nález Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2004, sp. zn. II. ÚS 788/02

10 Závěr

Tato diplomová práce se zabývala problematikou vývojových stadií trestné činnosti a měla přinést odpověď na otázku, zda právní úprava této problematiky v českém právním řádu vykazuje nedostatky, přičemž pokud jsem dospěl k závěru, že ano, tak jsem měl navrhnout způsob jejich řešení. Po obecném úvodu o vývojových stadiích trestné činnosti byla věnována každému vývojovému stadiu jedna kapitola, která u přípravy a pokusu obsahovala vymezení pojmu, specifické druhy, trestnost a trestání. V kapitole o přípravě jsem věnoval zvláštní pozornost provázanosti forem přípravy a účastenství, v kapitole pokusu jsem se zaměřil blíže na nezpůsobilý pokus. Poté jsem samostatnou kapitolu věnoval společným pravidlům pro přípravu a pokus. U dokonání trestného činu jsem se omezil pouze na znaky trestného činu a jeho formální pojetí. Tématem další kapitoly byly odlišnosti v právní úpravě TZ 61. Po zevrubném zkoumání stávající právní úpravy, odborné literatury a judikatury jsem dospěl k závěru, že úprava dané problematiky vykazuje určité nedostatky. To se týká zejména vymezení nezpůsobilé přípravy a pokusu, a dle mého názoru problematická vazba forem účastenství a jejich trestnost v rámci přípravy. Pokud jde o formální pojetí trestného činu a subsidiaritu trestní represe, zde vidím problém spíše na straně orgánů aplikujících tato ustanovení, kdy shledávám jejich pohled na subsidiaritu trestní represe velmi restriktivním.

Pro komparaci a možný inspirační zdroj jsem si vybral německou právní úpravu, ve které jsem našel některé instituty, jejichž převzetí by bylo s to vyřešit současné nedostatky naší právní úpravy. Rovněž jsem přišel s poměrně liberálním návrhem, jak řešit restriktivní pohled orgánů činných v trestním řízení na subsidiaritu trestní represe. Další výzkum by mohl být v případě, že by návrhy obsažené v této diplomové práci byly považovány za relevantní, věnován hlubší analýze těchto institutů německého trestního práva.

Vzhledem k přípustnosti rozsahu diplomové práce ani nebylo možné podat kompletní a vyčerpávající pojednání o vývojových stadiích trestné činnosti, nicméně mám za to, že nejdůležitější část této problematiky je v této práci obsažena.

11 Seznam použitých zdrojů

Monografie:

GROPP, Walter. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 2005. 598 s.

JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: Leges, 2017. 976 s.

JELÍNEK, Jiří. (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 2017. 1312 s.

KALLAB, Jaroslav. *Trestní právo hmotné platné v zemi české i moravskoslezské. Část obecná a zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935. 337 s.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva: Určeno pro posluchače 1. a 2. ročníku fakulty právnické*. 1. vydání. Plzeň. Západočeská univerzita, 1994. 162 s.

KRATOCHVÍL, Vladimír. (ed). *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 968 s.

NOVOTNÝ, František. (ed). *Trestní právo hmotné*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 374 s.

SOLNAŘ, Vladimír. (ed). *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix s. r. o., 2009. 786 s.

ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Trestní právo hmotné. 8. přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2016. 1052 s.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.

TOFAHRN, Sabine. *Strafrecht Allgemeiner Teil II: Unterlassungsdelikt, Versuch, Täterschaft und Teilnahme, Konkurrenzen*. Heidelberg. C. F. Müller, 2013. 177 s.

ZIPF, Heinz (ed). *Strafrecht Allgemeiner Teil. Teilband 2: Erscheinungsformen des Verbrechens und Rechtsfolgen der Tat*. Heidelberg. C. F. Müller, 2014. 1046 s.

Příspěvky ve sborníku:

JELÍNEK, Jiří. K pojmu trestného činu v novém trestním zákoníku. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnické dny, květen 2009. Trestněprávní sekce*. Praha: Leges, 2009, s. 20 – 30.

ŘÍHA, Jiří. Nová úprava forem trestné činnosti. In JELÍNEK, Jiří. (ed). *O novém trestním zákoníku. Sborník příspěvků z mezinárodní konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009. Trestněprávní sekce*. Praha: Leges, 2009, s. 42 – 50.

Komentáře:

DRAŠTÍK, Antonín. (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 3264 s.

JEMELKA, Luboš (ed). *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. Praha: C. H. Beck, 2017. 1160 s.

LACKNER, Karl, KÜHL, Kristian. *Strafgesetzbuch. Kommentar*. München. C. H. Beck, 2004. 1475 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha. C. H. Beck, 2013. 4700 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákon. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 1753 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3632 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1227 s.

ŠÁMAL, Pavel. (ed). *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 988 s.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011. 1368 s.

Články z odborných časopisů:

FASTNER, Jindřich. K akcesoritě účastenství a trestnosti přípravy k trestnému činu krádeže. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 7, s. 217 – 218.

JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a kategorizace trestných činů. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 16, č. 10, s. 36 – 42.

KOCINA, Jan. Příprava zkrácení daně. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 23, č. 9, s. 24 - 27.

KRATOCHVÍL, Vladimír. K materiálnímu pojetí trestného činu ve světle jednoho rozhodnutí Ústavního soudu. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 7, s. 325 – 333.

KRATOCHVÍL, Vladimír. Vybrané problémy obecné části návrhu trestního zákoníku z hlediska obhajoby (1. část). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 5, s. 13 – 21.

KUČERA, Pavel. Nezpůsobilý pokus. Pokus nezpůsobilého subjektu. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 5, s. 144 – 149.

KUČERA, Pavel. Trestné činy, jež nemohou být spáchány ve formě pokusu. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 15, č. 7-8, s. 45 -52.

PRÍBELSKÝ, Patrik. Vybrané otázky trestnosti nespôsobilého pokusu. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 236 – 245.

PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 1, s. 1 – 9.

ROTYKA, Pavel. Příprava trestného činu. *Socialistická zákonnost*, 1978, roč. 26, č. 1, s. 37 – 48.

ŘÍHA, Jiří. Postavení garanta u nepravých omisivních deliktů (1. část). *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 8, s. 227 – 233.

ŠÁMAL, Pavel. Judikatura k omylu v trestním právu. *Soudní rozhledy*, 1998, roč. 3, č. 10, s. 253 – 256.

Právní předpisy:

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon ze dne 15. 5. 1871, trestní zákoník (německý), ve znění pozdějších předpisů

Zákon ze dne 1. 2. 1877, trestní řád (německý), ve znění pozdějších předpisů

Zákon ze dne 30. 3. 1957, vojenský trestní zákon (německý), ve znění pozdějších předpisů

Zákon ze dne 13. 1. 1960, o civilní službě (německý), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 84/1990 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 175/1990 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 152/1995 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 52/2009 Sb.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění zákona č. 129/2008 Sb.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů

Soudní rozhodnutí:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 3. 1920, sp. zn. Kr I 598/19
Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 7. 1978, sp. zn. 7 Tz 33/78
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 3. 1985, sp. zn. 11 To 15/85
Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/85
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 1997, sp. zn. 2 Tzn 159/96
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 1997, sp. zn. 2 Tzn 56/97
Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 11. 3. 1998, sp. zn. 8 To 112/98
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 804/2003
Nález Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2004, sp. zn. II. ÚS 788/02
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 396/03
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2004, sp. zn. 5 Tdo 371/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1607/2005
Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2007, sp. zn. III. ÚS 681/06
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2008, sp. zn. 8 Tdo 672/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 3 Tdo 1189/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. 7 Tdo 1009/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 76/2011
Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 3. 2011, sp. zn. 6 To 19/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1267/2011
Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 3. 2012, sp. zn. 1 To 6/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2012, č. j. 8 Tdo 957/2012 - 50
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. III. ÚS 1250/12
Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu ultima ratio, ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012
Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 8 Tdo 755/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1171/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1576/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1626/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 11 Tdo 131/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1173/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2017, sp. zn. 4 Tdo 299/2017

Internetové zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. [online]. psp.cz, [cit. 20. listopadu 2018] Dostupné na <<http://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

HERDOVÁ, Eva. *Co přináší nový trestní zákoník* [online]. epravo.cz, 25. února 2009 [cit. 17. října 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>>.

KOUDELKA, Zdeněk. *Spolupracující obviněný* [online]. bulletin-advokacie.cz, 1. června 2018 [cit. 15. října 2018] Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/spolupracujici-obvineny>>.

KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové republiky Německo*. [online]. Beck-online.cz [cit. 9. listopadu 2018]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4byfzygmmrt/>>.

Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality – Policie České republiky* [online]. Policie.cz [cit. 14. října 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>.

Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality za rok 2008* [online]. Policie.cz [cit. 14. října 2018]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2008.aspx>>.

12 Abstrakt/Abstract

Tato diplomová práce se zabývá vývojovými stadii trestné činnosti v platné právní úpravě České republiky, tj. přípravou, pokusem a dokonaným trestným činem. Cílem práce je odpovědět na otázku, jaké nedostatky obsahuje právní úprava vývojových stadií trestné činnosti v českém trestním právu, přičemž jsou-li takové nedostatky zjištěny, autor *de lege ferenda* navrhuje způsoby jejich řešení. Diplomová práce obsahuje společná pravidla pro vývojová stadia trestné činnosti, načež se autor věnuje jednotlivým vývojovým stadiím v oddělených kapitolách. V diplomové práci je dále provedena komparace s právní úpravou vývojových stadií trestné činnosti v Německu, jakož i s již neúčinnou úpravou zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona. Poslední kapitolu tvoří zhodnocení platné právní úpravy vývojových stadií trestné činnosti a úvahy *de lege ferenda*.

This master thesis deals with the topic of the development stages of a crime in Czech legal order, i. e. preparation of a crime, attempted crime and the completed crime. The aim of the thesis is to answer the question, what kind of deficiencies are there in regulation of the development stages of a crime in Czech legal order, and if there are identified any deficiencies, the author suggests *de lege ferenda* ways to solve them. This master thesis consists of common rules for the development stages of a crime, then the author deals with each development stage of a crime in separate chapter of the thesis. The author also compares the development stages of a crime in Czech legal order and the German one, as well as the already ineffective Act No. 140/1961 Coll., the Criminal Code. Last chapter of this master thesis consists of the evaluation of the development stages of a crime and of considerations *de lege ferenda*.

13 Klíčová slova/Key words

Vývojová stadia trestné činnosti, příprava trestného činu, pokus trestného činu, dokonaný trestný čin, subsidiarita trestní represe, účastenství, nezpůsobilá/ý příprava/pokus, kvalifikovaná/ý příprava/pokus, formální/materiální pojetí trestného činu

The development stages of a crime, preparation of a crime, attempted crime, completed crime, subsidiarity of criminal repression, participation, incapable preparation/attempt, qualified preparation/attempt, formal/material conception of a crime